

DE OORLOG, 1 oktober 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27834]

[Donderdag 1 October 1914]

Inhoudsopgave 1 oktober 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27834]	1
DE OORLOG	3
Op het Westelijk oorlogstooneel.	3
Fransch communiqué.	3
De strijd in Noord-Frankrijk.	3
De actie tegen Antwerpen.	3
Te Lier en te Brussel.	4
Uit het verre Oosten.	4
Japan en Duitschland.	4
Bestookt door vliegmaschinen.	4
Op Zee.	4
De sluiting der Dardanellen.	4
Noorsch schip aangehouden.	4
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	5
De Russen teruggedrongen.	5
Generaal v. Auffenberg ziek.	5
Op het Zuidelijk oorlogstooneel.	5
Oostenrijk en Servië.	5
BELGIË.	5
De beschieting van Lier.	5
De Duitsche actie tegen Antwerpen.	5
Mechelen.	5
DUITSCHLAND.	6
In antwoord op een motie.	6
Een lazaret overvallen.	6
Duitschland en Oostenrijk-Hongarije.	6
De stemming tegen Engeland.	6
Geen Fransch.	7
OOSTENRIJK.	7
Een Oostenrijksch legerorder.	7
RUSLAND.	7
Rusland en Afghanistan.	7
ROEMENIE.	7
De toestand van Koning Carol.	7
BULGARIJE.	7
Graanuitvoer.	7
ZUID-AFRIKA.	7
De grensgevechten.	7
CANADA.	7
Een Canadeesche legerorder.	7
VEREENIGDE STATEN.	8
Het verzoek van Engeland aan Amerika.	8
PERZIË.	8
Aan de Perzische grens.	8
Nederland en de Oorlog.	8
Uitvoer van wol.	8
"Het Volk" In Duitschland verboden?	8
Brieven voor den consul-generaal te Antwerpen.	8
ZWEDEN.	8
Zweden en Engeland.	8
Nieuwe stroomen van vluchtelingen.	8
Aangehouden schepen.	10
Nederlandsch priester gefusilleerd.	10
Laatste Berichten.	10
Russen en Duitschers.	10
ENGELAND.	10
Met militaire eer begraven.	10
TURKIJE.	10
De sluiting der Dardanellen.	10
AUSTRALIË.	10

Australië en moederland.	10
Scheveningsche Electriciteitsmaatschappij.	11
De President der Duitsche Rijksbank over den toestand in Duitschland.	11
De oorlog en de patentwetgeving.	11
Goudbeweging.	12
De Berlijnsche Geldmarkt.	12
Zilver.	12
De handelsoorlog.	12
De oorlog en de scheepvaart.	12
Oogstberichten.	13
Russische Spoorwegen.	13
Uit Argentinië.	13
Sorocabana Railway Company.	13
Moratorium in Italië.	13
Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen.	14
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27834]	14
DE OORLOG	14
De algemeene toestand.	14
Op het Westelijk oorlogstooneel.	15
Duitsch legerbericht.	15
De strijd in Noord-Frankrijk.	15
Duitschland en Engeland.	15
De open stad Albert platgeschoten.	15
Noorwegen en Engeland.	16
Spionage.	16
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	16
De Russen in Galicië.	16
Russen en Duitschers.	17
Een geheim Engelsch-Japansch verdrag.	17
Op Zee.	17
De "Emden".	17
Buitgemaakte schepen.	18
DUITSCHLAND.	18
Oost-Pruisen.	18
Kozakken.	19
Een gevecht in een bosch aan de Maas.	20
Aanvullingstroepen.	20
BELGIE.	21
Om en bij den strijd.	21
Een Belgisch Grijsboek.	22
Het beleg van Antwerpen.	22
België en Engeland.	22
De Duitschers in België.	23
FRANKRIJK.	23
De toestand.	23
Klachten.	23
De Duitschers in Frankrijk.	24
VEREENIGDE STATEN.	24
Roosevelt over den oorlog.	24
Nederland en de Oorlog.	25
De Koningin.	25
Commissie Beurswet 1914.	25
Meel- en broodprijzen.	25
Commissie voor den Ned. handel.	25
Uit het vluchtoord Veenhuizen.	25
Voor de militairen.	26
Roode Kruis.	26
Amerikaansche Roode Kruis-schip.	27
Een feestavond voor ons garnizoen.	27
Lijdende Nederlanders te Gheel.	27
Gemeenteraad van Maastricht.	27
ONDER DE STREEP.	28
De Vlaamsche Tale.	28
Een Duitsche kanonneerboot verkocht voor fl.20.	29
Het opzettelijk beleedigen van het hoofd van een bevrienden Staat.	29
TELEGRAMMEN.	29

Griekenland en Turkije.	29
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	30
Officieele Russische mededeeling.	30
BELGIË.	30
De toestand in Luik.	30
DUITSCHLAND.	30
Een tegenspraak.	30
VEREENIGDE STATEN.	30
Klachten over de censuur.	30
ENGELAND.	30
Censuur en neutraal nieuws.	30
SPANJE.	33
A Dios Spanje.	33
EGYPTE.	34
Engeland en de Khedive.	34
BEURS EN NIJVERHEID.	34
Bank van Huydecoper & Van Dielen te Utrecht.	34
De Londensche geldmarkt.	34
Ontvangsten der Engelsche schatkist.	34
De Engelsche Staatsinkomsten.	34
Het geldelijk verkeer met het buitenland.	35

5

EDITIE VAN 2 UUR.

DE OORLOG

10 **De actie tegen Antwerpen. — Generaal von Auffenberg ziek. — De Russen teruggedrongen. — Zweden en Engeland.**

**Op het Westelijk oorlogstooneel.
Fransch communiqué.**

15 Het communiqué van de Fransche legatie omtrent de krijgsverrichtingen voegt aan de reeds in de ochtendbladen vermelde bijzonderheden omtrent den toestand van de verbonden legers in Frankrijk op 28 dezer het volgende toe: In het algemeen is ons front van Oost naar West als volgt afgebakend: De strook van Pont-à-Mousson, Appremont, de Maas in de streek van St. Mihiel, de hoogten ten Noorden van SpaDe en
20 het gedeelte der hoogten bij de Maas ten Zuid-Oosten van Verdun; de streek van Varennes, het Noorden van Souain, de Romeinsche straatweg die naar Reims loopt, de voorposten van Reims, de weg van Reims naar Berry-au-Bac, de heuvels, genaamd de hoogten van den Damesweg. Op den rechteroever van de Aisne nadert de linie vervolgens
25 de Aisne tot in de streek van Soissons. Tusschen Soissons en het woud van l'Aigle omvat zij de eerste hoogvlakten van den rechteroever van de Aisne tusschen de Oise en de Somme. Zij loopt over Ribecourt (welke plaats in onze handen is), Lassigny (bezet door den vijand), Roye (in onze handen), Ghaulnes (in handen van den vijand). Ten noorden van de Somme strekt zij zich verder uit op de hoogvlakten tusschen Albert en Combles. Verder meldt het communiqué: In Bosnië heeft een Servische divisie reeds het
30 zuiden van Vlasénica bereikt.

De strijd in Noord-Frankrijk.

35 PARIJS, 30 Sept. (Havas.) (Communiqué.) Op den - linkervleugel wordt onze actie in noordelijke richting voortgezet. Wij hebben een krachtigen aanval van den vijand op Tracy-le-Mont afgeslagen en hem ernstige verliezen toegebracht. Wij zijn eenigszins vooruitgekomen tusschen Argonne en de Maas. In Woëvre zijn hevige gevechten geleverd. Wij zijn op verschillende punten geavanceerd, speciaal bij St. Mihiel.

De actie tegen Antwerpen.

40 ANTWERPEN, 30 Sept. (Reuter.) (Officieel.) In den loop van den dag ging de vijand voort met de beschieting van Waelhem, Wavre en St. Cathérine. Het bombardement verminderde te 4 uur en hield te 4.30 geheel op. Van de forten werd het schieten beantwoord. De belegeraar is er niet in geslaagd aan de verweermiddelen of de werken schade toe te brengen. Van tijd tot tijd verdwenen deze in een ware rookwolk. Het
45 moreel van de bezetting der forten heeft onder het bombardement niet geleden. Op geen enkel punt heeft de vijandelijke infanterie het aangedurfd een krachtige beweging tegen onze eerste verdedigingslinie te maken. Een enkele aanval werd gericht op de forten Liezele en Breendonck. Onze troepen, die de open ruimten tusschen deze werken bezet hielden, lieten den vijand naderen tot hij binnen hun bereik was en toen lieten

50 artillerie en infanterie in krachtige samenwerking een regen van projectielen op hem
nederdalen, die Wanorde bracht in zijn gelederen en hem tot een overhaasten
terugtocht noopte. Deze aanval heeft den Duitschers een groot aantal manschappen
gekost. Hij werd niet herhaald. Alles samengenomen, heeft het heden gebeurde het
55 vertrouwen in ons nationaal bolwerk versterkt.

ANTWERPEN, 30 Sept. (Eigen bericht.) Officieel wordt gemeld: De Duitse artillerie
heeft vandaag het bombardement in de eerste fortelinie, Zuidwaarts van de vesting,
voortgezet. In weerwil van het groot verbruik van munitie hebben de forten weinig
geleden; zij gaan voort over alle actiemiddelen te beschikken. Tusschen de Senne en
60 de Nette heeft geen enkele vijandelijke infanteriebeweging plaats gehad, tusschen de
Schelde en de Senne daarentegen werden vermetele heftige aanvallen afgeslagen door de
Belgen, gesteund door forten. De vijandelijke verliezen waren in verhouding met de
stoutheid hunner pogingen. Te vermelden valt eveneens een weinig belangrijk offensief
bij Dendermonde, met geschut op grooten afstand, zonder noemenswaarde uitwerking op
65 de Belgische troepen, die uitwegen verdedigen. Tusschen de Dender en de Schelde is
geen enkel feit te vermelden. Niettegenstaande dus het heftig bombardement zijn de
resultaten geenszins in verhouding met de gedane moeite. Anderzijds is het moreel der
troepen uitmuntend en hun koelbloedigheid bewonderenswaardig, zooals blijkt uit de
bij het succesvol afweren der vijandelijke infanterie-aanvallen.

70

Te Lier en te Brussel.

ANTWERPEN, 30 September. (Eigen bericht.) De beschieting van Lier duurt voort. De
Duitschers hebben kanonnen opgesteld op de hoogvlakte van Heyst op den Berg. De toren
van de St. Gummarruskerk ia sterk beschadigd, een klooster gedeeltelijk tot puin
75 geschoten, eenige personen zijn gekwetst. Aangaanden toestand te Brussel wordt de
aanhouding van burgemeester Max bevestigd. De verontwaardiging onder de bevolking is
zeer groot. De oorzaak der aanhouding schijnt te zijn de weigering van den magistraat
tot betaling der nog verschuldigde 30,000,000 oorlogsbelasting. Sommige bladen
bewegen, dat Max opgesloten is te Kamen. Bookstael, de burgemeester van Laeken is
80 eveneens aangehouden, omdat hij weigerde de hooge brandweerladders af te staan.
Generaal Von Luettwitz heeft de volgende proclamatie laten aanplakken: "De Duitse
regeering had de betaling van requisitiebons bevolen, terecht veronderstellend, dat
de stad vrijwillig het geheele bedrag der haar opgelegde oorlogsbelasting zou hebben
betaald. Slechts op die voorwaarde was de behandeling gewettigd, die Brussel genoot
85 in tegenstelling met andere steden, waar de requisitiebons eerst na het sluiten van
den vrede zullen worden betaald. Vermits het Brusselsche gemeentebestuur weigert het
restant der oorlogsschatting te doen, zal van vandaag af geen enkele requisitiebon
door de regeering meer worden betaald.

Uit het verre Oosten.

Japan en Deutschland.

TOKIO, 30 Sept. (Reuter.) (Officieel.) De Japansche vloot heeft een contingent
ontscheept, dat de haven Lao-sje, dicht bij Tsing-tau bezette. Het maakte vier
veldstukken buit, die door de Duitschers in de steek waren gelaten en liet een klein
95 bezettingsdetachement achter.

Bestookt door vliegmachines.

TOKIO, 30 Sept. (Reuter.) De bestuurders van twee tweedekkers en een ééndekker
verklaren Duitse schepen te hebben beschoten en geraakt van een hoogte van 700 M.
100 Ofschoon de vliegmachines op sommige plaatsen doorboord waren met kogels en het stuur
van de eene gebroken was, keerden zij behouden terug.

Op Zee.

De sluiting der Dardanellen.

105 KONSTANTINOPEL, 30 Sept. (W. B.) Een officieuze nota voert ter motiveering van het
besluit tot volkomen sluiting der Dardanellen aan, dat Engelsche en Fransche
oorlogsschepen sedert eenigen tijd voor den ingang der Dardanellen kruisten,
uitvarende schepen aanhielden en doorzochten en de bemanning uithoorden, wat de
vrijheid van de scheepvaart in de Dardanellen feitelijk afbreuk deed. Derhalve
110 besloot de regeering de Dardanellen te sluiten en de vaart niet weer open te stellen,
voordat de genoemde vloten zich verwijderd zullen hebben en de tot nog toe bestaande
abnormale toestanden verdwenen zullen zijn.

Noorsch schip aangehouden.

115 CHRISTIANIA, 30 Sept. (W. B.) Het Noorsche schip "Bennestrat" is op 23 September op

den Atlantischen Oceaan aangehouden door Fransche oorlogsschepen en opgebracht naar Brest.

Van het Oostelijk oorlogstooneel.

120 **De Russen teruggedrongen.**

BOEDAPEST, 30 Sept. (W. B.) Een hooggeplaatst officier van den Generalen Staf, die uit Uszok is teruggekeerd, heeft den Obergespan (eerste ambtenaar van een comitaat) het officieele bericht gebracht, dat de gevechten, die gisteren en eergisteren bij Uszok werden geleverd, een voor Oostenrijk gunstigen afloop hebben gehad en dat de
125 Russen tot Sianki teruggedrongen zijn. De pas van Uszok is weder in Oostenrijksche handen. De Russen, hebben zeer zware verliezen geleden. In het gebied van het comitaat Ung bevindt zich geen enkele Rus meer.

Generaal v. Auffenberg ziek.

130 WEENEN, 30 Sept. (W. B.) Het oorlogspersbureau bericht officieel, dat de opperbevelhebber von Auffenberg ziek is geworden.

**Op het Zuidelijk oorlogstooneel.
Oostenrijk en Servië.**

135 De Oostenrijksch-Hongaarsche legatie te 's-Gravenhage deelt ons heden de volgende bijzonderheden mede omtrent den toestand op het oorlogsterrein in Servië: De Servische en andere communiqués stellen den voorspoedigen opmarsch onzer troepen, gerapporteerd door generaal Hoefer in zijn verslag van 23 dezer, als een Servische overwinning voor. In werkelijkheid waren de Oostenrijksch-Hongaarsche troepen, na
140 verscheidene dagen vechten, erin geslaagd de sterk verschanste stellingen van den vijand ten Z.O. van Loznitza en Kroupagne stormenderhand te nemen, waarbij 14 kanonnen werden buitgemaakt, die reeds onderweg naar Serajewo zijn; talrijke krijgsgevangenen worden naar de monarchie gezonden. De Oostenrijksch-Hongaarsche troepen, die zich geheel op Servisch grondgebied bevinden hebben sedert dien de
145 veroverde hoogten weten te houden tegen de herhaalde aanvallen van zes Servische divisies, die zeer ernstige verliezen leden. Gisteren hebben de Oostenrijksche strijdkrachten ook het offensief hervat naar het binnenland; 5000 krijgsgevangenen en nog eenige kanonnen zijn naar de monarchie gestuurd. Talrijke overloopers verzekerden dat het gros der bevolking en van het Servische leger den oorlog moede is.

150

BELGIË.

De beschieting van Lier.

Onze berichtgever te Antwerpen meldt: De eerste inlichtingen aangaande de beschieting van Lier worden bevestigd. De Duitsche artillerie heeft alleen het hospitaal tot
155 mikpunt gekozen, niettegenstaande ie Roode-Kruisvlaggen. Vier gekwetste soldaten werden op de eerste verdieping, twee oude vrouwen op den rez-de-chaussée gedood. Lier is echter geenszins door de bevolking ontruimd. Het grootste gedeelte der bevolking is gebleven. De Duitschers begonnen het bombardement rond 7 u., volgens signalen, gegeven door een tweedekker, die eerst voor een Belgische vliegtuig werd
160 aangezien. De forten Kessel, Waelhem en St. Kathelyne-Waver beantwoordden het vijandelijk vuur. Volgens de "Nieuwe Gazet" zouden, behalve de doden in het hospitaal, nog een vrouw met twee kinderen gedood zijn. De Duitschers hebben ook Herenthals, Heyst-op-den-Berg, Hallaer en Iteghem beschoten. Verschillende inwoners zouden gedood zijn. Sinds drie dagen is de toeloop van vluchtelingen uit deze dorpen
165 en ook uit Boom, Willebroeck en Puers overgroot te Antwerpen. Sommigen werden hier onder dak gebracht, anderen werden naar Engeland gezonden. De militaire overheid bracht ter kennis van de Antwerpsche bevolking, dat het raadzaam is, niet op straat te vertoeven, wanneer luchtschepen of vliegtuigen worden aangekondigd. Samenscholingen van nieuwsgierigen zijn inderdaad reeds op zichzelf aangewezen als
170 mikpunten voor bommen. Anderzijds kan het vallen van scherven van projectielen van verdedigingsgeschut doodelijke ongevallen in de open lucht veroorzaken.

De Duitsche actie tegen Antwerpen.

175 LONDEN, 30 Sept. (Reuter.) Een telegram aan de "Morning Post" uit Antwerpen d.d. 29 Sept. vermeldt het vreeselijke lot van een aantal vluchtelingen. Te Duffel wachtten duizenden om per trein naar Antwerpen vervoerd te worden uit de gevaarlijke zone, toen de Duitsche granaten in het station sloegen. Twintig projectielen vielen, ten gevolge waarvan bijna de geheele schaar mannen, vrouwen en kinderen omkwam.

180 **Mechelen.**

BRUSSEL, 30 Sept. (W. B.) Op 29 September, onmiddellijk nadat Mechelen door de

Duitschers bezet was, brachten een aantal heeren, onder leiding van "Geheimrat" von Falke, aan wien de bescherming der kunstmonumenten is opgedragen, een bezoek aan Mechelen. Zij constateerden, dat de voornaamste monumentale bouwwerken slechts weinig hadden geleden. Slechts op enkele plaatsen zijn huizen zonder beteekenis voor de kunst door geschutvuur vernield. Het prachtige huis van den Grooten Raad met het aangrenzend museum en de huizen met kunstrijke gevels aan de Groote Markt hebben niet geleden; de hoog uitstekende kathedraal is echter op verschillende plaatsen door kanonskogels getroffen. Wel was den Duitschen troepen uitdrukkelijk gelast de kathedraal te sparen, na de bezetting der stad echter door Duitsche troepen werd zij heden tijdens het bezoek van de genoemde heeren en het burgerlijk bestuur door Belgische shrapnells en granaten herhaaldelijk beschadigd. De toegebrachte schade kan echter gemakkelijk hersteld worden. De glasschilderingen, die alle modern zijn, zijn evenals alle, andere ruiten in. de stad, door den luchtdruk verbrijzeld. De andere kerken van Mechelen zijn onbeschadigd gebleven. Alle kostbare schilderijen zijn, voor zoover valt na te gaan, voor de bezetting van de stad verwijderd. De mooie oude huizen aan het kanaal zijn ongedeerd gebleven. De Duitsche plaatscommandant heeft strenge bevelen gegeven tot bescherming van de kunstmonumenten.

200 **DUITSCHLAND.**

In antwoord op een motie.

BERLIJN, 30 Sept. (W. B.'s spec. dienst.) In antwoord op het huldigingstelegram, gezonden aan den Keizer door de Maandag gehouden gemeenschappelijke vergadering van den Duitschen Handelsdag, den Duitschen Landbouwwaad, het oorlogscomité uit de Duitsche industrie en den Duitschen handwerks- en ambachtskamerdag en bevattende een in die vergadering aangenomen motie, is door den Duitschen Handelsdag het volgende telegram ontvangen: Het eenstemmige besluit van de vertegenwoordigers van de Duitsche industrie en de krachtige verklaring om den aan Duitschland opgedrongen strijd op leven en dood ook op industrieel gebied door te voeren, hebben mij buitengewoon verheugd. Mijn hartelijken dank daarvoor. Mijn warmste wenschen begeleiden dezen ernstigen en vaderlandslieven den arbeid. Moge God dit werk zegenen en onze zware offers ten goede keeren voor een gelukkige toekomst van het Duitsche volk en vaderland. Wilhelm I. R.

215 **Een lazaret overvallen.**

BERLIJN, 30 Sept. (W. B.) Ambtelijk wordt door generaal Von Schierning, chef van den geneeskundigen dienst in het hoofdkwartier, het volgende medegedeeld: Enkele dagen geleden werd in Orchies (ten zuiden van de Belgische grens) een lazaret door franc-tireurs overvallen. Tijdens een den 24sten Sept door het 35e landweerbataljon tegen Orchies ondernomen straf-expeditie stootte men op een sterke vijandelijke troepenmacht van alle wapens, zoodat men terug moest trekken met een verlies van acht dooden en 35 gewonden. Een den volgenden dag uitgezonden pionier-bataljon vond geen vijanden meer; Orchies was door de bevolking verlaten. Het plaatsje is met den grond gelijk gemaakt.

225 **Duitschland en Oostenrijk-Hongarije.**

WEENEN, 30 Sept. (W. B.) Aan de "Neue Preie Presse" wordt uit Boecharrest geseind: "Uit regeeringskringen ontving het blad "Universul" de volgende mededeeling: "In opdracht en uit naam van de Duitsche regeering heeft de gezant von Bussche in gesprekken met den minister-president, tevens minister van buitenlandsche zaken, uitdrukkelijk verklaard, dat er onverbreekelijke solidariteit bestaat tusschen Duitschland en Oostenrijk-Hongarije.

235 **De stemming tegen Engeland.**

Hoe verbitterd in Duitschland de stemming is tegen Engeland blijkt uit uitingen in allerlei bladen: In de "Seifensiederzeitung" van 9 September, wenscht een lezer, naar aanleiding van een artikel in een vorig nummer, waarin erop aangedrongen wordt Duitsche zeepfabrieken, die met Engelschen kapitaal werken, het verder fabricceeren onmogelijk te maken verder dat alle couranten bekend zullen maken, dat er Engelschen kapitaal gestoken is in enkele fabrieken en hij verlangt, dat de bladen, die dit niet zullen doen, geboycot worden. "Overigens" zegt hij, "geloof ik niet dat bij de tegenwoordige nationale strooming, de courantenuitgevers zullen weigeren, aan dit verzoek te voldoen, als zij zich niet den haat van het volk op den hals willen halen." In No. 36 van de "Materialist" verscheen een artikel onder den titel "Deutsche Detaillisten, kauft nur deutsche Ware!" waarin de volgende passage voorkomt: "In den Duitschen middenstand moet de eensgezinde wil heerschen, geen lood waar meer van onze "doodsvijanden" te koopen. De oorlog kan maanden duren, misschien

jaren. Hoe lang weten we nog niet. Maar, de tijd, tot eindelijk de vrede gesloten wordt, "wanneer de halve wereld overwonnen aan onze voeten ligt", mag niet onbenut
250 voorbij gaan." Deze voorbeelden zouden met vele te vermeerderen zijn. Hoe zal er ooit
weer een betere stemming tusschen deze twee volkeren ontstaan?

Geen Fransch.

255 De Kamer van Koophandel te Metz, heeft van de regeering het volgende schrijven
ontvangen: "Uit een schrijven van de Kamer van Koophandel blijkt mij, dat deze Kamer
gebruik maakt van schrijfpapier met Duitsch en Fransch opschrift. Ik verbied bij
dezen het gebruik van dit papier en eveneens het gebruiken van de Fransche taal in de
vergaderingen der Kamer, in de notulen of in andere van haar uitgaande stukken. De
260 handels- en industrieele kringen beheerschen allen de Duitsche taal; wanneer enkelen
niet voldoende bekend zijn met het Duitsch, dan zijn zij in geen geval geschikt voor
lid van een Duitsche Kamer van Koophandel."

OOSTENRIJK.

Een Oostenrijksch legerorder.

265 WEENEN, 30 Sept. (W. B.) Officieel wordt bekend gemaakt, dat de legercommandant de
volgende legerorder heeft uitgevaardigd: "De toestand is voor ons en het leger der
met ons verbonden Duitschers gunstig. Het offensief der Russen is zoo goed als tot
staan gebracht. Samen met de Deutsche troepen zullen wij op den vijand, die bij
Krasnik, Zamosee, bij Insterburg en bij Tannenburg werd verslagen, opnieuw de
270 overwinning behalen en hem vernietigen. De Deutsche hoofdmacht is diep in Frankrijk
doorgedrongen. Een nieuwe groote overwinning is weldra te verwachten. Op het
oorlogstooneel in den Balkan strijden wij eveneens in het land van den vijand; de
tegenstand der Serviërs begint te verslappen. Ontevredenheid in het binnenland,
opstanden, ellende en hongersnood bedreigen onze vijanden in den rug, terwijl de
275 monarchie en Duitschland eensgezind zijn in het sterke vertrouwen dat zij dezen hun
snoode opgedrongen oorlog tot een zegerijk einde zullen brengen. Dit is de waarheid
betreffende den toestand; zij moet aan alle officieren bekend worden gemaakt en aan
de manschappen medegedeeld worden in hunne moedertaal."
get. Aartshertog Friedrich.

280

RUSLAND.

Rusland en Afghanistan.

285 KONSTANTINOPEL, 30 Sept. (W. B.) De gisteren hier aangekomen Perzische bladen
bevatten de bevestiging van verhalen over een tunnel aan de Russisch-Afghaansche
grens. De Russen legden sedert jaren in 't geheim een tunnel aan, door het Kuh-i-
Baba-gebergte, van de Russische grensplaats Kuschk naar Herat. De Emir van
Afghanistan gaf bevel dien tunnel te verwoesten. Volgens hier loopende geruchten
zouden 2000 Russen en talloze werklieden in den tunnel zijn omgekomen.

290 **ROEMENIE.**

De toestand van Koning Carol.

WEENEN, 30 Sept. (W. B.) De hier ontvangen Roemeensche bladen bevatten het volgende
bulletin, op 21 Sept. door hofraad Mamulea, den lijfarts van Koning Carol,
uitgegeven: "De Koning lijdt sedert een week aan leverkoliek. Hij was genoodzaakt
295 eenige dagen het bed te houden." Wolff's bureau verneemt, dat volgens latere
berichten de Koning het bed weer mocht verlaten.

BULGARIJE.

Graanuitvoer.

300 BOEKAREST, 30 Sept. (W. B.) De "Ag. Roum." stelt vast in tegenspraak met
mededeelingen in bladen, dat de graan- en meeluitvoer niet verboden is, maar
feitelijk onderbroken aangezien het onmogelijk blijkt, de buitengewoon talrijk
aanwezige waggonladingen door te zenden naar Oostenrijk-Hongarije en Duitschland. Om
de ophooping aan de grensstations niet te doen toenemen, heeft de spoorweg-directie
305 het verzoek gekresen uitvoer van bepaalde cerealiën te weigeren.

ZUID-AFRIKA.

De grensgevechten.

310 PRETORIA, 30 Sept. (Reuter.) Officieel. Volgens ingekomen mededeelingen bedroegen de
verliezen in het grensgevecht van 26 dezer 15 doden, 41 gewonden en 7 vermisten.

CANADA.

Een Canadeesche legerorder.

315 QUEBEC, 30 Sept. (Reuter.) In een leger order aan de troepen, bestemd voor den dienst
in Europa, zegt Hughes, de Canadeesche minister van landsverdediging: Wanneer gij
320 schouder aan schouder met de soldaten van het moederland zult staan als vrije mannen
uit de overzeesche dominions, dan zal de Pruisische autocratie de reusachtige macht
van de vrijheid leeren begrijpen. Vergeet vooral niet, dat gij niet strijdt tegen het
onschuldige volk van Duitschland, maar dat uw strijd gericht is tegen de tyrannie en
de zucht naar uitbreiding van grondgebied.

VEREENIGDE STATEN.

Het verzoek van Engeland aan Amerika.

325 NEW-YORK, 30 Sept. (Reuter.) In zake de mededeeling, dat Groot-Britannië tot de
Vereenigde Staten het verzoek heeft gericht een onderzoek in te stellen in verband
met het feit, dat een Duitsch schip op zee kolen heeft ingenomen, is gebleken, dat
een firma alhier met een zuiver Duitschen naam twee schepen met kolen heeft
verzonden. Toen bij den vertegenwoordiger der firma daarover inlichtingen werden
gevraagd, gaf hij het feit toe, maar weigerde verder over de zaak te spreken.

PERZIË.

Aan de Perzische grens.

335 KONSTANTINOPEL, 30 Sept. (W. B.) De "Ikdam" verneemt, dat de Perzische stam der
Soemai's bij Bachsale aan de grens de Russische stelling Sirdsjiek aanviel. Twee
Russische officieren en 200 manschappen werden gedood, 4 officieren en 40 man gewond.
De overige Russen vluchtten met achterlating van vier mitrailleurs, geweren, andere
wapens en munitie.

Nederland en de Oorlog.

Uitvoer van wol.

340 In de "Berl. Börsen-Courier" lezen we, dat de tot nu toe verboden invoer van
Nederlandsche wol in Duitschland weder is toegestaan. De Deutsche minister zou de
autoriteiten aan de grenzen gemachtigd hebben tot nader order den invoer toe te laten
van onbewerkte of niet machinaal gewasschen wol uit Nederland.

"Het Volk" In Duitschland verboden?

345 Zoowel uit Hamburg als uit Kleef ontving *Het Volk* bericht, dat aan personen, die zich
daar bij het postkantoor geabonneerd hebben op dat blad, geweigerd wordt voortaan de
krant uit te reiken. In Hamburg werd den abonnees medegedeeld, dat het blad
350 "gekonfiskeerd" was, in Kleef ontving de abonnee het aanmeldingsbiljet terug met de
bijvoeging: "Verboden". Het blad heeft om inlichting in Duitschland verzocht, ten
einde te kunnen nagaan, of men hier met een algemeenen regeeringsmaatregel te doen
heeft.

Brieven voor den consul-generaal te Antwerpen.

355 De Minister van Buitenlandsche Zaken brengt ter kennis van belanghebbenden, dat vele
gedurende het tijdvak van 5 tot 17 Aug. j.l. aan den consul-generaal te Antwerpen
gerichte brieven hunne bestemming niet hebben bereikt en het derhave [derhalve]
aanbeveling verdient van zulke brieven afschrift aan genoemden consulairen ambtenaar
360 te doen toekomen. ("St.-Ct.")

ZWEDEN.

Zweden en Engeland.

365 STOCKHOLM, 30 Sept. (W. B.) De Zweedsche pers geeft haar verbazing en bezorgdheid te
kennen over het feit, dat Groot-Britannië in strijd met de Verklaring van Londen,
waaraan het volgens zijn eigen verklaring zich in dezen oorlog zou houden, ijzererts
tot oorlogscontrabande heeft verklaard. "Met wrevel en niet zonder bitterheid," zegt
de radicale "Dagens Nyheter", "hebben wij dezen maatregel zien nemen, die aan het
economische leven van het oprecht neutrale Zweden zeer ernstig nadeel toebrengen".

Nieuwe stroomen van vluchtelingen.

370 Men schrijft uit Baarle-Nassau d.d. 29 Sept. aan "De Tijd": Langs den weg van
Turnhout naar Baarle-Nassau kwamen vandaag méér dan duizend vluchtelingen binnen. Ik
zag er aankomen in auto's, per eigen rijtuig. Zij vinden hun weg naar Breda of andere
375 steden en voor hen is de ballingschap niet zoo heel erg. Doch honderden kleine
mensen verteren hun laatste spaarduitjes in kleine huisjes aan de grens. In Baarle-
Nassau is geen kamer, geen schuur zelfs onbezet. En nog zijn dat de ergsten niet.

Maar de boerenmensen, die have en goed meesjorren op een kar; arme daglooners, die hun heele hebben en houwen in een doek hebben geknoopt, waar blijven ze? Aan den kant van den weg zagen we een groep, die dreigde ons het hart te breken. Een jonge vader met eenige kinderen. Op een kruiwagen een stokoude grijsaard. Blijkbaar rustten zij van den langen tocht. Waarheen? Er was een burgemeester uit Herstal, een eenvoudige oude man, die maar stillekens rondliep en zich niet bemoeide met de andere luidpratende vluchtelingen. Hij was gevlucht, nadat hij voor de tweede maal was gevangen genomen. De eerste maal, men zal het zich herinneren uit ons blad van eenige weken geleden, is zijn dorp verwoest en zijn vele burgers gefusilleerd. Zondag werd hij weer gepakt en had in een wei op den grond moeten liggen vóór het vuur der Duitschers.

Een juffrouw uit Westerloo verhaalde, hoe haar man, een molenaar, verdacht werd van seinen te geven aan de Belgen. Doodgeschoten. De molen werd in brand gestoken. Met haar gezin vluchtte zij en verborg zich onder een vlak bij staande hooimijt. Urenlang hadden zij daaronder gezeten, elk oogenblik vreezende levend te zullen verbranden... Een man, vrouw en drie dochters uit Tessenderloo waren een bosch in gevlucht, dat meer dan een halven dag met mitrailleurs werd bewerkt. Op handen en voeten zijn zij 's nachts gevlucht en trachten elkander hier weer te vinden. Uit Moll, uit Herenthals, uit Rethij, uit Lichtaerde, uit Turnhout, van alle kanten stroomden ze Holland binnen. De Duitschers zijn, zoo heet het, bezig de Kempen en het noorden van België schoon te vegen met het oog op een aanval op Antwerpen. Zij schijnen van Rethij en Lichtaerde op Turnhout aan te rukken. Onderweg ontmoette ik een twintigtal Begijnen met een heer in haar midden. Wij hadden al herhaaldelijk hooren vertellen, dat Herenthals in brand stond en dadelijk informeerden wij. De heer vertelde ons, dat j.l. Zondag acht uhlanen Herenthals waren binnengekomen. Belgische soldaten hadden er een gedood en de rest was gevlucht. Den volgenden dag kwamen de Duitschers terug en stelden een kanon op bij het klooster der Zusters van het H. Graf. Aanstonds vloog er een molen in brand, daarna eenige huizen. "De heer heeft zelfs de H. Mis niet kunnen lezen", onderbrak een Begijntje. De heer schrok even. Wat deed zij dat nu te vertellen? Maar dra herstelde hij zich. Hij besefte in het veilige Nederland te zijn en op onze vraag, antwoordde hij vlot bevestigend, dat hij de pastoor van Herenthals was. In Baarle-Nassau wordt de toestand precair. Vandaag was geen brood meer te krijgen, terwijl de meelvoorraad uitgeput is.

— Onze correspondent te Breda schrijft: Te Breda komen in de laatste dagen honderden vluchtelingen uit de Kempen. Een dier personen, die Woensdagmorgen zijn woonplaats Moll, per fiets verlaten had, en juist te Breda arriveerde, vertelde ons het volgende: Zondagmorgen kwamen langs den Meerleschen steenweg eenige Duitschers het dorpje Moll binnen, waarop een drietal Belgische soldaten ter verkenning uittrok, om na te gaan of soms een groote Duitse troepenmacht in aantocht was. Toen de Duitschers dit zagen, begonnen zij te schieten, waardoor twee der Belgische soldaten en 6 burgers doodelijk getroffen werden. Zondag verlieten die Duitschers Moll weer, maar Maandag kwam een troep van circa 1500 Duitschers, 8 kanonnen met zich voerende, Moll bezetten. Klaarblijkelijk was hun doel de treinverbindingen naar Gladbach en die naar Diest en Aerschot te vernielen, want dadelijk namen ze bezit van het station, en verdreven daar het personeel. Nadat de trein uit Antwerpen binnen was, en door de passagiers was verlaten, werd deze over den wissel op de lijn naar Gladbach gevoerd en losgelaten. Inmiddels hadden de Duitschers de spoorbruggen bij Baelen a/d Nete, dus op de lijn naar Diest en eveneens de brug op de lijn naar Gladbach doen springen. De trein door de Duitschers te Moll losgelaten, vloog in razende vaart naar de vernielde brug, en stortte in het kanaal bij Gompel. De locomotief is met zoo'n kracht neergestort, dat zij tot aan de buffers in den grond is gedrongen. Een paar volgwagens zijn daarop neergekomen, zoodat de doortocht daar totaal versperd is. Aan 't station te Moll vernielden de Duitschers alle wissels.

Dit gaf zoo'n geweldigen knal, dat de ruiten in de nabijzijnde huizen nagenoeg allemaal verbrijzeld werden. Dinsdag eischten de Duitschers levensmiddelen en traden zeer aanmatigend tegen de bevolking van Moll op, terwijl zij zich niet ontzagen op een wielrijder, die hoegenaamd niets gedaan had, een salvo van 5 schoten te lossen, waarvan 3 den armen fietser raakten. Een algemeene uittocht begon, en toen de bevolking wegtrok, werd haar nog menige kogel door de Duitschers nagezonden, waardoor nog verscheidene personen werden gekwetst. Volgens onzen zegsman, die eerst Woensdagochtend Moll verliet, hadden de Duitschers daar nog geen enkel huis plat gebrand, wel was veel vernield en beschadigd, terwijl op enkele huizen het opschrift prijkte: "Hir wohnen gute Leute — Schonen 2/26. Verondersteld wordt, dat de Duitschers bang waren, dat België langs de spoorbaan naar Gladbach troepen nou aanvoeren om hen in den linkervleugel aan te vallen, vandaar het bezetten van Moll en het vernielen der bruggen en spoorlijnen. Ook te Turnhout was het bericht

445 doorgedrongen, dat de Duitschers in aantocht waren, waarom velen in allerijl deze
plaats verlieten en een veilig heenkomen naar Holland zochten. Dit schijnt echter
loos alarm te zijn geweest, want Turnhout werd nog niet door de Duitschers bezocht.
Inmiddels zijn te Breda verscheidene Turnhoutsche families aangekomen. Het
steuncomité voor Belgische en andere vluchtelingen ijvert weer met de grootste zorg
om ook aan deze Belgen huisvesting te verlenen en hunne belangen te behartigen. Het
450 aantal Belgen in Breda en omstreken is reeds zoo groot, dat nagenoeg alle pensions en
hotels bezet zijn, doch de Bredasche bevolking gevoelt zooveel medelijden voor hare
ongelukkige naburen, dat zij al doet, wat ze kan om hen 't leed te verzachten en te
helpen dragen.

455 **Aangehouden schepen.**

Wij vernemen, dat een gedeelte van de lading uit het stoomschip "Wilis," dat op reis
van Java naar Rotterdam naar Southampton is opgebracht, zal worden gelost. Het
stoomschip "Rotterdam" (Holland-Amerikalijn), naar Plymouth opgebracht, zal
waarschijnlijk een gedeelte van de lading moeten lossen. Het stoomschip "Veendijk",
460 van Newport News en Baltimore naar Rotterdam, is hedenochtend te Havre aangekomen.
Volgens de reederij ontbreken nadere berichten. Vermoedelijk is het opgebracht. ("N.
R. Ct.")

Nederlandsch priester gefusilleerd.

465 De oud-gardiaan Vincentius Sonbroek, geboren te Zaandam,, die den eersten Augustus
van Urmond naar 't klooster te Leuven vertrokken is, is 't slachtoffer van den oorlog
geworden. Tijdens 't uitbreken van den oorlog bevond hij zich bij den pastoor te
Bücke op assistentie. Van den pastoor, die ziek te bed lag, beweerden de Duitschers,
dat hij geschoten had. Toen de pastoor na de oproeping door de Duitschers niet
470 verscheen, werd Pater Vincentius ontboden. Hij is toen zonder dat hem tijd gelaten
werd iets ter zijner verontschuldiging in te brengen, à bout portant gefusilleerd.
("L. K.")

Laatste Berichten.

475 **Russen en Duitschers.**

PETROGRAD, 30 Sept. (P. T. A.) De Groote Generale Staf bericht: Op 28 Sept. hebben de
Russische troepen na hevige gevechten zich meester gemaakt van de Duitse stellingen
bij Augustord en Koptzyewo. Zij hebben de passen en de meren in de richting van
Simny, Seree en Leipoeni bezet. De vijand is teruggeslagen naar Soewalki, Seiny en
480 Mariempol. Het Russisch offensief wordt krachtig voortgezet. Het Duitse
belegeringsgeschut beschiet nog steeds Ossowetez maar zonder succes. In het rayon
Ichtsjoetsjin en de omstreken van Andrejewo hebben kleine gevechten plaats gehad.

ENGELAND.

485 **Met militaire eer begraven.**

LONDEN, 30 Sept. (Reuter.) Heden werd een Duitse krijgsgevangene, die in Engeland
aan zijn wonden was bezweken, met volle militaire eer begraven. De lijkstaf was
gedekt met de Duitse vlag. Britsche soldaten fungeerden als dragers; ook woonden
twee niet-gewonde Duitse gevangenen nadat zij vooraf hun eerewoord hadden gegeven,
490 de begrafenis bij.

TURKIJE.

De sluiting der Dardanellen.

495 FRANKFORT a/d MAIN, 30 Sept. (W. B.) Aan de "Frankf. Zeitung" wordt uit
Konstantinopel geseind: "De sluiting der Dardanellen is een gevoelige slag voor den
Roemeenschen en Russischen uitvoer van graan naar Engeland. Gewoonlijk varen de
booten van de Fransche Messageries slechts eenmaal per week van Marseille naar
Odessa, sedert een maand echter varen ze elken dag. Zij hadden zoo goed als geen
passagiers, maar vervoerden groote ladingen oorlogsmateriaal en goud. Dit houdt thans
500 op.

AUSTRALIË.

Australië en moederland.

505 SYDNEY, 30 Sept. (Reuter.) In de Tweede Kamer van het parlement van Nieuw-Zuid-Wales
verklaarde de eerste minister Holmen bij de indiening van een voorstel om de
traktementen der ambtenaren wegens de vermindering der inkomsten ten gevolge van den
oorlog met 10 procent te verminderen, dat hij optimistisch was ten aanzien van den
oorlog, hij zou echter liever zien, dat de inwoners van Nieuw-Zuid-Wales zich
uitsluitend zouden voeden met brood en water dan dat hij zou goedkeuren, dat

510 Australië zijn stem verhief ten gunste van een verzaken der beginselen, waarvoor Engeland strijdt. Hij vertrouwde, dat alle klassen de maatschappij de noodzakelijkheid van zelfverloochening zouden inzien.

AMSTERDAM, Woensdag 30 September.

515 **Scheveningsche Electriciteitsmaatschappij.**

In de heden gehouden vergadering van obligatiehouders der Scheveningsche Electriciteits-Maatschappij werd op voorstel van den Raad van Beheer in verband met de tijdsomstandigheden besloten, dat de betalingen van aflossing en rente per 1 December e.k. voorloopig worden uitgesteld tot 1 April 1915, terwijl de Commissie te

520 benoemen door obligatiehouders van de Exploitatie-Maatschappij Scheveningen, nadat de toestand bij het einde van het boekjaar zal zijn opgemaakt, met den Raad van Beheer van de Scheveningsche Electriciteits-Maatschappij nader zal overleggen en voorstellen zal doen in eene nader bijeen te roepen vergadering van obligatiehouders.

525 **De President der Deutsche Rijksbank over den toestand in Duitschland.**

In aansluiting aan de mededeeling in ons vorig nummer ontleenen wij aan de rede van President Havenstein nog het volgende: Sinds medio Augustus vertoont zich een belangrijke vermindering in het in wissels vastgelegde geld bij de Deutsche Rijksbank. Het bedrag is thans slechts Mk. 499 millioen hooger dan op 31 December

530 1912. De goudvoorraad der Rijksbank vertoont voortdurend een verblijdende stijging. Sedert 7 September nam hij met rond 200 millioen Mark toe. De dekking in goud is dientengevolge thans niet minder dan 46,4%. De beleeningskassen behoeften tot dusverre slechts Mk. 320 millioen voor te schieten, waaruit blijkt dat de credietnood in werkelijkheid niet zoo bijster groot, was als men aanvankelijk wel meende. Wat het

535 resultaat der oorlogsleening betreft, de statistiek die daaromtrent wordt opgemaakt is pas over een bedrag van ongeveer Mk. 2 3/4 milliard voltooid. Wil men daaruit in een ongeveer gelijke verhouding een conclusie trekken omtrent het geheele resultaat, dan vindt men dat het aantal inschrijvingen ongeveer 1,150,000 heeft bedragen en hiervan komen er op die van 100 tot 200 Mark niet minder dan 200,000 en van 200 tot

540 2000 Mark 700,000, zoodat aan deze kleinere inschrijvingen 900,000 inschrijvers hebben deelgenomen. De duizenden gelegenheden die opengesteld waren om 't den inschrijvers gemakkelijk te maken hebben het hunne bijgedragen om den bodem voor het gelukken der inschrijving te effenen. Het blijkt dat Duitschland in een 40-jarig intensief arbeidsleven economisch rijk en sterk is geworden. Verreweg het grootste

545 deel van Duitschland's economischen arbeid, en zeker veel meer dan in Engeland, dient voor binnenlandsch verbruik en deze strekte van het economisch leven, - de binnenlandsche markt, - blijft ook in den oorlog volop behouden, omdat Duitschland vrij is gebleven van vijanden. Zij is bovendien nog krachtiger gemaakt door een aanzienlijken oogst, die tevens de volksvoeding ook op den langen duur in den oorlog

550 heeft verzekerd. (In de voortreffelijke financieele voorbereiding van den oorlog heeft de Rijksbank-President Havenstein een overwegend aandeel gehad. Schertsenderwijze heeft men hem wel eens de "Generaal-Geldmaarschalk" genoemd. "Red. Hdbl.")

555 **De oorlog en de patentwetgeving.**

Aan "De Ingenieur" ontleenden wij de vorige week bijzonderheden omtrent de maatregelen die in Engeland na het uitbreken van den oorlog op octrooigebied zijn genomen. Omtrent andere landen vermeldt het vakblad "Nijverheid en Overheid" o.a. het

560 volgende: Duitschland heeft geen uitstel verleend voor het indienen van patentaanvragen onder inroeping van een prioriteit, krachtens de Conventie van Washington. Wanneer men evenwel kan bewijzen, dat de oorlog heeft verhinderd tijdig een aanvraag in te dienen, dan zal waarschijnlijk later op verzoek de termijn, welke in de Conventie van Washington is gesteld, wel verlengd worden. Voor Nederlanders zal zulks waarschijnlijk evenwel niet zoo gemakkelijk het geval zijn, omdat de

565 postverbinding met Duitschland bijna niet meer is vertraagd. Na Duitschland kwam Frankrijk. In dit land werd op 14 Augustus 1914 een decreet afgekondigd waarin is bepaald, dat van af 1 Augustus 1914 tot een nader bij decreet te bepalen datum, de wettelijke termijnen, waarbinnen de tot brevetten gerechtigden, op straffe van verval, de taxen moeten betalen, zijn geschorst. In Frankrijk behoeven derhalve op

570 dit oogenblik geen taxen betaald te worden. In Noorwegen kan de octrooibezitter, evenals in de meeste andere landen, zijn jaarlijkschen tax nog eenigen tijd na den vervaldag betalen. Deze termijnen van nabetaling zijn thans verlengd en wel in dien zin, dat voor de Noorweegsche octrooien, waarvan de tax moest betaald worden tusschen 20 Mei en 20 September 1914, de termijn tot betaling van den tax met negen maanden is

575 verlengd, terwijl voor octrooien, waarvan de tax moet worden betaald tusschen 1

580 October 1914 en 29 Maart 1915, de tax nog kan betaald worden tot 30 Juni 1915. België werd door de inneming van Brussel gedwongen zijn maatregelen te nemen. Na de verplaatsing van de Regeering van Brussel naar Antwerpen, vindt ook de behandeling van aanvragen om brevetten in de laatstgenoemde stad plaats, althans voor zooverre daar nog gewerkt zal worden." Er schijnt inmiddels een Koninklijk besluit te zijn verschenen, waarbij de termijnen voor de betaling van den jaarlijkschen tax zijn opgeschort tot nader te bepalen datum. De termijnen welke voortspruiten uit de Conventie van Washington, schijnen echter niet te zijn opgeschort.

585 **Goudbeweging.**

LONDEN, 30 Sept. (Reuter.) De Engelsche Bank heeft heden £267,000 aan goud ontvangen. Een bedrag van £500.000 goud werd gereserveerd voor aflossing van kleine biljetten. Zilver noteerde 24, Particulier disconto 3 1/4-3½.

590 **De Berlijnsche Geldmarkt.**

595 Op de Berlijnsche geldmarkt was Maandag geld voor eenige dagen tot na den ultimo tegen 6% verkrijgbaar. Tegen deze noteering stelde ook de Preussische Zentralgenossenschaftskasse geld ter beschikking. Hierbij moet in aanmerking worden genomen, dat het thans een kwartaaltermijn betreft, terwijl ook de stortingen op de oorlogsleening spoedig moeten plaats hebben. Particulier disconto noteerde beneden 6%. In buitenlandsche biljetten waren de omzetten niet groot, maar de tendenz vast, behalve voor Oostenrijk.

Zilver.

600 Volgens eene mededeeling van de Londensche metaalfirma Mocatta & Goldsmid moest onlangs het bedrijf van nog meer zilvermijnen in Amerika worden gestaakt, nadat reeds in Augustus met de werkzaamheden in verschillende zilvermijnen werd opgehouden. Afgezien van de door den oorlog aanmerkelijk verminderde behoefte aan zilver, was ook de vraag voor Indische rekening in den laatsten tijd onbeteekenend. Alleen voor muntdoeleinden bestond eenigszins vraag.

De handelsoorlog.

610 De "Daily Chronicle" wijst er op, dat het veroveren van den Duitschen handel door Engeland niet zulk een gemakkelijk werk zal zijn als velen zich aanvankelijk hadden voorgesteld. In vele opzichten wondt men zich zelf evenzeer als den tegenstander, b.v. door het verbod van invoer van Duitsche suiker, die men voor tal van Engelsche industrieën zoo zeer noodig heeft. In tal van andere gevallen zou Duitschlands handel slechts zijn te fnuiken door de betreffende artikelen in Engeland te gaan fabriceren, wat echter veel tijd en geld zal kosten en dan nog het risico mede
615 brengen, dat Duitschland na het herstel van den vrede, dank zij zijn lagere arbeidsloonen de Engelsche concurrentie onder den voet loopt. Het blad meent, dat men het zal moeten aandurven geld van staatswege of door staatsgarantie voor obligatie-uitgiften, beschikbaar te stellen of wel dat de Engelsche bankwereld het voorbeeld der Duitsche in zake het verlenen van industrieel krediet zal moeten volgen, en
620 voorts dat de jonge industrie beschermd zal moeten worden door hooge invoerrechten. Dit laatste punt zal zeker wel meer ter sprake komen en het is niet uitgesloten dat deze quaestie in Engeland hierdoor weer grooter betekenis zal verkrijgen.

625 De bond van Engelsche werktuigkundigen heeft blijkens een mededeeling van "Fin. Times" verschillende bezwaren ontwikkeld tegen de bepaling, dat handel met Duitsche of Oostenrijksche onderdanen, die in Groot-Brittannië woonachtig zijn, niet is verboden. Door bemiddeling van neutrale landen zullen deze lieden zaken met den vijand kunnen blijven doen en vermoedelijk vinden zij wel een weg om remises over te maken. De bond dringt er daarom op aan al deze firma's onder regeeringstoezicht te
630 plaatsen of anders uitbetalingen aan hen tijdens den duur van den oorlog te verbieden.

De oorlog en de scheepvaart.

635 In het jaarverslag der Navigazione Generale Italiana bespreekt de directie den invloed van den oorlog op het scheepvaartbedrijf. Wat Italië betreft wordt de hoop uitgesproken dat de Italiaansche neutraliteit het land in staat zal stellen de te lijden verliezen te beperken, doordien de Italiaansche schepen op sommige lijnen de plaats van die der oorlogvoerende naties zullen kunnen innemen. De diensten der maatschappij zijn in dit verband belangrijk gewijzigd. Zoo zijn de vaarten op Noord-
640 Amerika, waarin het uitvallen der Duitsche schepen zich doet gevoelen, sterk uitgebreid; daarentegen is de dienst op Zuid-Amerika, waarin het aantal Engelsche,

Fransche, Italiaansche en Spaansche schepen gelijk is gebleven, bij vermindering der behoeften, door de maatschappij ingekrompen. De vloot der maatschappij bestaat thans uit 14 groote schepen, .terwijl er twee elk van 27,000 ton in aanbouw zijn.

645

Oogstberichten.

De "Review of the River Plate" schrijft dat de vooruitzichten ten aanzien van den verderen loop der wisselkoersen in Argentinië niet ongunstig geacht kunnen worden, met het oog op de hooge prijzen waartoe thans de landbouwproducten van de hand kunnen worden gedaan. De waarde van het voor export beschikbare quantum van den oogst van dit jaar wordt op \$290 millioen geraamd. Wat den nieuwen oogst aangaat, worden de volgende cijfers gegeven omtrent de beplante oppervlakte:

650

	1912/13.	1913/14.	1914/15.
	Hectares.	Hectares.	Hectares.
655 Tarwe	6,918,450	6,573,540	6,473,540
Lijnzaad	1,733,330	1,779,350	1,769,540
Haver	1,192,400	1,249,300	1,234,900
Mais	3,830,000	4,152,000	3,802.000

655

Hieruit blijkt, dat de aanplant over het geheel ongeveer gelijk is aan die van het vorige jaar. Ten aanzien van de vooruitzichten van den oogst valt echter nog niets te zeggen.

660

Russische Spoorwegen.

Ten gevolge van den oorlog zijn in Duitschland de gelden, benoodigd voor de betaling der op 1 Oct. a.s. vervallende coupons en uitgelote obligatiën der Moskou-Kiew-Woronesh- en Wladikawkas-spoorwegen niet ontvangen. Uit het bij de Duitse Banken zijnde tegoed dier spoorwegen zal echter een zeker percentage voor uitkeering beschikbaar worden gesteld.

665

670

Uit Argentinië.

Wanneer het moratorium in Argentinië na den afloop der 30 dagen niet wordt hernieuwd, zullen waarschijnlijk vele firma's hunne crediteuren moeten bijeenroepen, meldt de "K. Ztg." Handel en verkeer zijn geheel verlamd en zaken worden absoluut niet gedaan, welke branche men ook neemt. De door den oorlog verwachte vermeerdering van den uitvoer is tot nu toe niet ingetreden. Integendeel staat thans alles stil. De regeering heeft een verbod uitgevaardigd betreffende den uitvoer van tarwe en meel, daar men niet precies weet, of men met den voorraad voor eigen gebruik tot den nieuwen oogst kan toekomen. De koelinrichtingen hebben het slachten gestaakt, daar de gevraagde vrachtprijzen te hoog zijn en de vee prijzen ten gevolge van den geringen aanvoer, die niet eens voor het verbruik van Buenos-Aires voldoende is, sterk zijn gestegen. Behalve vleesch zijn ook andere levensmiddelen zeer in prijs gestegen, o.a. aardappelen, die \$15 de 100 K.G. kosten of ongeveer M. 25. Daar Argentinië dit jaar geen zaai-aardappelen uit Duitschland, den voornaamsten leverancier, kan laten komen, is het land aangewezen op Frankrijk en Nederland, die echter in de behoefte niet kunnen of mogen voorzien. De in Argentinië geogste aardappelen kunnen slechts nog eenmaal voor het uitzaaien worden gebruikt, daarna zijn zij daarvoor niet geschikt. Aan steenkool bestaat groot gebrek wegens het Engelsche uitvoerverbod. Men heeft zich thans voor steenkool tot Noord-Amerika gewend. Welk verloop de economische toestand in Argentinië zal nemen, hangt van het succes en den duur van den oorlog af. Het is echter thans duidelijk, dat alle Zuid-Amerikaansche landen in economisch opzicht geheel van Europa afhangen en dat iedere storing in Europa aldaar dubbel wordt gevoeld.

675

680

685

690

695

Sorocabana Railway Company.

Door bovengenoemde Maatschappij werd heden aan de bladen, het volgende bericht verstrekt: Ten gevolge van den Europeeschen oorlog welke de in Brazilië heerschende handels en financieele crisis zeer heeft verscherpt, is de Regeering genoodzaakt geweest een moratorium af te kondigen. De wisselkoers is sterk gedaald en wissels zijn nagenoeg niet te verkrijgen. Een groot bedrag papiergeld is uitgegeven en de spoorwegontvangsten zijn sterk achteruitgegaan. Onder die omstandigheden kan de coupon, vervallende 1 October op de 4½% obligatiën der Sorocabana Railway Company op den vervaldag niet betaald worden. De toestand wordt door den raad van commissarissen ernstig overwogen, zij zijn in verbinding met de Brazil Railway Company, welke den spoorweg gepacht heeft, en zullen te zijner tijd voorstellen aan de obligatiehouders voorleggen.

700

705

Moratorium in Italië.

710 Bij Koninklijk besluit is het moratorium in Italië van 30 September tot 31 December
verlengd. Volgens dat besluit kunnen kredietinstellingen de uitbetaling van depots
gestort vóór 4 Augustus tot 10% voor elk der maanden October, November en December
beperken. De biljettenbanken en postspaarbanken moeten echter als voorheen de inlagen
geheel uitbetalen. Voor wissels, die in October, November of December vervallen,
wordt een uitstel van een tot drie maanden verleend, onder beding, dat iedere maand
715 20% van het bedrag wordt afbetaald, inclusief een rente van 6% per jaar.

Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen.

720 Nederlandsche Centraal Spoorweg-Maatschappij. Noord-Brabantsch-Duitsche Spoorweg-
Maatschappij. Verlenging van leveringstijden voor Goederen. Met machtiging van den
Minister van Waterstaat, d.d. 16 September 1914, No. 28, Afdeling Spoorwegen, zijn
de leveringstijden voor goederen, in verband met de buitengewone omstandigheden,
verlengd en vastgesteld op het drievoudige van de tijden, vermeld in art. 56 van het
Algemeen Reglement Vervoer. (33268) Utrecht, Gennep, 29 September 1914.

725 **DE OORLOG, 1 oktober 1914**

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27834]

[Donderdag 1 October 1914]

730 **EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.**

DE OORLOG

**De algemeene toestand. — Berichten van het Westelijk en Oostelijk oorlogstooneel, van
het gevechtveld in België en uit de oorlogvoerende banden.**

735 **De algemeene toestand.**

Wat er in Frankrijk gebeurt is nog steeds duister. En het wordt nog duisterder door
het totale gebrek aan berichten. Gevochten wordt er, en naar de verlieslijsten te
oordeelen, pootig ook. Elke dag brengt nieuwe verliezen, voor de beide partijen. De
"Times" schat, dat het aantal Duitse gewonden en doden in Frankrijk reeds op
740 400.000 is gestegen; zou het aan de andere tij de veel minder zijn? Maar verandering
in den toestand? Het is altoos hetzelfde. Wat vooruitgaan, en wat achteruit,
aanvallen en tegenaanvallen, en dan in eens een opgave van een stelling, die evenmin
vergunst een duidelijken kijk te krijgen op wat er gebeurd is. Engelsche bladen pogen
ons den toestand te verduidelijken door schetskaartjes; maar vergelijkt men de daarop
745 aangegeven posities met de officieele mededeelingen van Fransche zijde, dan komt men
spoedig tot de overtuiging, dat die Engelsche voorstelling onjuist moet zijn. Hoe de
toestand dan wel is, kan met den besten wil niet worden opgemaakt. Engelsche
berichten stellen den toestand van de Duitse troepen als hopeloos voor. zij zijn
uitgemergeld, vermoeid, op. De officieren hebben het onmogelijke gevergd, en de
750 manschappen lijden nu daaronder. En Duitse berichten zeggen, dat de aanvalslust der
Franschen is geweken, dat het slecht gevoed en slecht gekleed zijn, dat hun moreel
totaal is geschokt... Wie zal zeggen wat er van waar is? eat is natuurlijk onjuist
uit den toestand van gevangenen een oordeel te vellen over de positie van een geheel
leger; het is mogelijk, waarschijnlijk zelfs, dat enkele afdelingen veel meer hebben
755 geleden dan anders, dat juist deze doodvermoeide, afgematte afdelingen niet meer in
staat zijnde de bewegingen van de troepen waartoe zij behoorden, te volgen, in handen
vielen van den vijand. Dat zal aan beide zijden wel het geval zijn, en het ware
voorbarig daaruit een conclusie te trekken voor den toestand van geheel een
legermacht. Het is trouwens onmogelijk te generaliseeren, waar over een gevechtlinie
760 van ruim 280 K.M. (dit cijfer is door de "Times" gegeven) op de eene plaats somtijds
dagen achtereen hevig gevochten wordt, op andere plaatsen dagen lang wordt gerust,
wijl er geen aanvallen worden gedaan. Het totale gebrek aan berichten maakt het
overigens moeilijk met eenige zekerheid iets over het verloop van den strijd in
Frankrijk te zeggen.

765 Van het oostelijk oorlogsveld zijn de berichten iets uitvoeriger -- maar aan
duidelijkheid winnen zij niet. Een officieel Oostenrijksch bericht meldt, "dat de
Oostenrijksch-Hongaarsche troepen, vereenigd met de Duitse troepen, den vijand...
op nieuw zullen verslaan". Dit futurum, evenals de herhalingsvorm buiten critische
beschouwing latend, wordt door het bericht bevestigd, wat sinds eenige dagen vermoed
770 werd, dat de Duitse troepen zich met de Oostenrijkers hebben vereenigd. En
onmiddellijk daarop volgt dan de Oostenrijksche officieuse mededeeling, dat in de

775 Karpathen, dus ten zuiden van Przemysl, een gevecht geleverd werd tegen de Russen, welk gevecht voor de Oostenrijkers gunstig verliep, zoodat de Russen met zware verliezen werden teruggeslagen, en de pas van Uszok, in de Karpathen, weer in Oostenrijksche handen is. Een Russisch bericht maakt melding van een overwinning op de Duitschers. Na hevige gevechten hebben de Russen zich meester gemaakt van de 780 Duitse stellingen bij Augustow en Koptzycwo, in Rusland gelegen plaatsen, oostelijk van de Duitse grensplaats Lyck. De Duitschers werden uit Koptzycwo teruggeslagen naar Soewalki. Meer noordelijk hebben de Duitschers, na de Russen uit Tilsit en de omgeving te hebben verdreven, de grens overschreden en Tauroggen, in het gouvernement Soewalki bezet, de plaats die bekend is in de historie door de overeenkomst, die er in 1812 werd gesloten door den Pruisischen generaal Yorck von Wartenburg met keizer Alexander van Rusland, tegen de Franschen. De rollen zijn nu omgekeerd: verbonden met 785 de Franschen strijden thans de Russen hunne bondgenooten van 1812...

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Duitsch legerbericht.

790 BERLIJN, 30 Sept. (W. B.) (Officieel, uit het hoofdkwartier van 30 Sept., 9 Uur 0 's av.) De sterke vijandelijke legermacht, die ten noorden en ten zuiden van Albert (aan de Somme, district Péronne) ageert, is teruggeslagen. Er zijn haar zware verliezen toegebracht. Van het front van de slaglinie valt niets te vermelden. In de Argonnen gaan wij, hoewel langzaam, geleidelijk vooruit. Aan de sperforten en de Maaslinie geen verandering. In Elzas-Lotharingen deed de vijand gisteren een aanval in de 795 Midden-Vogezes. Hij werd echter krachtig teruggeslagen. Voor Antwerpen zijn twee van de onder vuur genomen forten vernield. Van het oostelijk oorlogstooneel is nog niets bijzonders te vermelden.

De strijd in Noord-Frankrijk.

800 PARIJS, 30 Sept. (Reuter.) (Communiqué van 11 uur 's avonds.) De algemeene toestand is bevredigend. Aan het front heeft zich geen belangrijke wijziging voorgedaan, behalve in Zuid-Woëvre, waar wij Sercheprey hebben bezet en voortgedrongen zijn tot aan de hellingen van de Rupt de Mad.

Duitschland en Engeland.

805 LONDEN, 30 Sept. (Reuter.) Acland, onderstaatssecretaris van buitenlandsche zaken, machtigde ons tot publicatie der volgende opmerkingen betreffende het interview van minister Von Jagow, verschenen in de te Kopenhagen verschijnende "Nationaltidende", als antwoord op het interview van Acland. v. Jagow zeide: "Engeland heeft het arme België aangespoord om tegenstand te bieden, daarbij te verstaan gevende, dat België 810 zonder die aansporing zich had laten vertrappen. Men zou gedacht hebben, dat de aard van den tegenstand, dien België heeft geboden, reeds voldoende zou zijn geweest om een dergelijke belasting van een dapperen vijand te beletten, - de officieele verklaring, deze week door de Belgische regeering gepubliceerd, bewijst echter ten overvloede afdoende, dat België een dergelijke aansporing van Engeland of eenig 815 ander land niet noodig had om zich genoopt te gevoelen zijn rechten te handhaven. In die verklaring wordt gezegd: Tijdens de Agedir-crisis heeft België niet gearzeld op een wijze, die elk misverstand buitensloot, zijn voornemen te kennen te geven zijn neutraliteit te doen eerbiedigen door gebruikmaking van alle middelen, waarover het beschikt. Von Jagow heeft ook verklaard, dat Duitschland de neutraliteit van België 820 niet heeft geschonden voor den nacht van 3 op 4 Augustus, wijl minister Grey reeds op 2 Augustus aan den Franschen ambassadeur den steun van de Britsche vloot had beloofd voor het geval, dat de Duitse vloot een aanval zou doen op de Fransche kusten. De Duitse minister verzwijgt echter de volgende feiten: dat Grey reeds op 31 Juli de Fransche en Duitse regeeringen gevraagd had of zij bereid waren de Belgische 825 neutraliteit te eerbiedigen, dat Frankrijk onmiddellijk de gevraagde belofte had gegeven, dat v. Jagow op 31 Juli had gezegd, dat hij niet kon antwoorden en dat het eindelijk gegeven antwoord "neen" was. v. Jagow heeft ook verklaard, dat Grey op 1 Augustus aan den Duitse ambassadeur in Engeland de door dezen gevraagde belofte 830 niet had willen doen, voor het geval Duitschland de neutraliteit van België zou eerbiedigen. "Dat was een voorstel, niet gedaan door de Duitse regeering en het is voldoende te herinneren aan de rede van Grey in het parlement, waar hij zeide: "Ik wensch nog een woord te zeggen aangaande de persoonlijke voorstellen, door den ambassadeur gedaan afgescheiden van de mededeelingen, gedaan uit naam zijner regeering. Hij heeft voor den vrede gearbeid, maar noch hij, noch anderen, die in 835 hetzelfde geval verkeerden als hij, hadden werkelijke autoriteit te Berlijn en dat verklaart het mislukken van onze pogingen tot behoud van den vrede."

De open stad Albert platgeschoten.

840 LONDEN, 30 Sept. (Reuter.) Volgens een telegram uit Frankrijk aan de "Daily Mail" is de open stad Albert met een bevolking van zeventuizend zielen, op achttien mijlen van Amiens, heden door het Duitsche artillerievuur totaal verwoest.

Noorwegen en Engeland.

845 CHRISTIANIA, 30 Sept. (W. B.) De Noorsche minister van buitenlandsche zaken heeft te Londen pogingen gedaan om de Engelsche regeering te bewegen de bepaling, dat ertsen als oorlogscontrabande worden beschouwd, weder in te trekken. De uitvoer van erts over Harwich is thans reeds geheel en al opgehouden. De zienswijze van Engeland wekt de grootste verbittering in geheel Skandinavië, te meer daar het tegenwoordig optreden van Engeland in strijd is met de op 20 Augustus, dus drie weken na het
850 uitbreken van den oorlog, gegeven verklaring, waarin de Engelsche regeering beloofde, zich stipt aan den tekst van de Verklaring van Londen van 1909 omtrent de rechten in den zeeoorlog te zullen houden, behalve voor eenige bepaaldelijk genoemde artikelen, waarbij erts niet werd genoemd. Erts is integendeel in deze Verklaring uitdrukkelijk genoemd bij de goederen, die onder geenerlei omstandigheden als oorlogscontrabande
855 beschouwd mogen worden.

Spionage.

Met een enkel woord is reeds melding gemaakt, van het jongste verslag uit het Britsche hoofdkwartier omtrent de operatiën in Frankrijk. Het verslag is van 25
860 September en constateert dat in de afgelopen vier dagen, waarover het loopt, er vrijwel een pauze betrekkelijkerwijs dan gesproken, in den strijd langs het geheele Britsche front, was. De mededeelingen omtrent de operatiën zijn dan ook vrij onbelangrijk en behoeven geen nadere aanvulling. Maar opmerkelijk is het, wat in het rapport omtrent de spionage wordt medegedeeld. Spionage, zoo , wordt gezegd, speelt
865 een zoo voorname rol in de Duitsche oorlogvoering, dat men hierover niet kan zwijgen. De Duitschers hebben blijkbaar nooit het woord van Frederik den Groote vergeten: "Als maarschalk Soubise ten oorlog gaat, wordt hij door honderd koks gevolgd. Als ik te velde trek word ik door honderd spionnen voorafgegaan." Inderdaad was er tot ongeveer twintig jaren geleden in het reglement op den velddienst een artikel, bepalend dat de
870 bescherming te velde, door voorposten e. d. steeds zoo moeten worden aangevuld door een stelsel van spionage. Hoewel zulke instructies niet langer openbaar worden gemaakt, passen de Duitschers ze nog steeds toe. Afgescheiden van de meer uitgebreide regelingen in vredestijd voor de spionage door betaalde agenten, worden nog de volgende methoden gebruikt om voorlichting en informatie te verkrijgen: Lieden in
875 burgerkleeding signaleeren aan de Duitsche liniën van punten die in handen van den vijand zijn door middel van gekleurde lichten des nachts en van rookwolkjes, uit schoorsteenen bij dag. Pseudo-arbeiders, arbeidende in de akkers tusschen de beide legers, zijn betrapt bij het verschaffen van informaties en lieden in burgerkleeding deden dienst als scouts voor de oprukkende Duitsche cavalerie. Duitsche officieren en
880 soldaten in burgerkleeding of in Fransche of Britsche uniformen bleven in de plaatsen, die door de Duitschers ontruimd werden, ten einde hun de noodige inlichtingen te kunnen blijven verschaffen.

Een dergelijk spion werd door onze korpsen gevonden, verborgen in een kerktoren. Hij werd ontdekt, wjl men opmerkte, dat de wijzers van de torenklok heen en weer bewogen
885 en toen bleek dat hij van deze wijzers gebruik maakte om door een afgesproken signaalcode zijn vrienden de noodige waarschuwingen te geven. Indien dien man niet gesnapt was had hij zeer zeker aan de Duitsche artillerie de aankomst en de plaats van hoofdkwartier en staf gesignaleerd. Onverwacht en onverklaarbaar zou dan de beschieting van het hoofdkwartier hebben plaats gehad. Ook vrouwelijks spionnen zijn
890 gesnapt en geheime agenten zijn gevonden bij de ontlaadplaatsen der spoorwegen. Het is voor spionnen al heel gemakkelijk om zich te mengen onder de troepen vluchtelingen die zich van en naar hun woonsteden begeven en het is voor onze troepen, die noch Duitsch noch Fransch kennen, moeilijk ze te ontdekken. Wij hebben nu de volgende voorzorgen genomen, waarvoor in het Fransch waarschuwingen zijn aangeplakt: Auto's,
895 rijwielen, behalve die welke soldaten in uniform vervoeren, mogen niet op de wegen rijden. Tusschen 6 uur 's avonds en 6 uur 's morgens mogen de bewoners niet hun woonplaatsen verlaten. Na 8 uur 's avonds mogen de inwoners hun huizen niet verlaten. Niemand mag de Britsche linies passeeren, zonder een door een Britsch officier geteekende pas. In het rapport wordt ten slotte nog melding gemaakt van een Duitsche
900 legerorder van 21 Augustus, waarin o.a. wordt medegedeeld, dat een Engelsch leger te Calais en Boulogne is geland en op weg is naar Brussel. Het rapport vermeldt deze legerorder als een schitterend bewijs, op hoe voortreffelijke wijze het geheim van de uitzending van het Britsche expeditieleger geheim is gehouden.

905 **Van het Oostelijk oorlogstooneel.**

De Russen in Galicië.

Kolonel Sjoemski schrijft in de "Beurscourant", dat de Russen tegelijk met de vervolging der Oostenrijksche troepen in Galicië, in westelijke richting ook operatiën in de Karpathen zijn begonnen. Een deel der Oostenrijksche troepen in Galicië was blijkbaar, zegt hij, in de Karpathen geconcentreerd ter bewaking van de 910 passen en de wegen die naar de Hongaarsche hoofdstad leiden. Van de streek van Przemysl gaan deze spoorwegen over de Karpathen naar Boedapest. Langs twee dezer trekken de Russische troepen op. Een colonne, over Turka oprukkend, heeft Uzsok bereikt over de Hongaarsche grens. Nog twintig mijlen verder en zij zal de 915 Hongaarsche vlakke van de Theiss, een zijrivier van den Donau, bereiken. De andere Russische colonne rukt op Sanok aan (in Galicië zuidwestelijk van Przemysl). Deze colonne zal 26 mijlen nog hebben voort te rukken eer zij de Hongaarsche vlakke bereikt. In haar weg ligt de vermaarde Duklapas, de gemakkelijkste der passen in de Karpathen, waarover we in 1849 optrokken ter onderdrukking van den Hongaarschen 920 opstand. Vier wegen staan met den pas in verbinding, alle geschikt voor troepenbewegingen. De beweging van deze troepen door de Karpathen is een belangrijk militair-historisch feit. Tal van vreemde schrijvers beweren, dat onze troepen aan het vlakke land gewoon, niet geschikt zijn voor de operatiën in het bergland, en zij wijzen daarbij op de gevechten in de passen van Oost-Mantsjoerije. Niettemin echter 925 hebben onze mannen onder goede leiding, zooals bij een eeuw geleden onder Soewarof, getoond dat ze zoowel in vlakten als in berglanden kunnen overwinnen. De energie waarmee wij de Oostenrijkers in Galicië opjagen blijkt uit het feit, dat we Dembitsa hebben genomen, een belangrijk knooppunt tusschen Przemysl en Krakau. Van Dembitsa trekken we evenwijdig met de Oostenrijksche troepen, die op Krakau 930 terugtrekken. Terwijl we dus Hongarije binnenvallen, halen we tevens de terugtrekkende Oostenrijkers in. En dit krachtige voortrukken der Russen geeft kolonel Sjoemski aanleiding een catastrofe voor het Oostenrijksche leger te voorspellen. Kolonel Sjoemski stelt dan de vraag of de actie der Duitschers aan de Njemen de Russen van de operaties in de Karpathen zal kunnen aftrekken en hij komt 935 tot de conclusie, dat deze Deutsche operatiën, zelfs als zij, wat nog volstrekt niet te wachten is, succes mochten hebben, geen beslissende beteekenis zullen hebben, terwijl daarentegen de Russische actie in Galicië en in de Karpathen wel van beslissenden invloed zal zijn op het verdere verloop van den veldtocht. En nogmaals zet de Russische militaire schrijver uiteen, dat de Duitschers met hun onbeteekenende 940 actie langs de Oost-Pruisische grens kostbaren tijd laten verloren gaan. Ook een schrijver in de "Nowoje Vremja" zet uiteen, dat het succes van de Duitschers in de richting van Osowice, een derde klasse vesting, van weinig beteekenis is.

Russen en Duitschers.

945 PETROGRAD, 30 Sept. (P. T. A.) De strijd aan de Oost-Pruisische grens, waarvan het succes reeds gemeld werd, strekte zich uit over een front van 100 K.M. en had tot resultaat, dat de pogingen der Duitschers om zich een doortocht naar de Niemen te banen, werden verijdeld.

950 **Een geheim Engelsch-Japansch verdrag.**

WASHINGTON, 30 Sept. (Reuter.) In officieele Amerikaansche kringen hecht men geen geloof aan de berichten omtrent een Engelsch-Japansche overeenkomst, die in strijd zou zijn met de belangen van Amerika, berichten, door de officieele Deutsche agenten de wereld ingezonden, met het doel om zoo mogelijk Amerika op te zetten tegen 955 Engeland en Japan. Volgens deze geheimzinnige overeenkomst zouden de Japanners *carte blanche* krijgen in China, zou hun zonder eenige beperking toegestaan zijn Japansche emigranten te zenden naar alle deelen van het Britsche rijk, zou hun een leening van £40 millioen bewilligd zijn en zouden Japansche soldaten worden uitgezonden om aan de misnoegdheid in Indië een einde te maken. De Engelsche ambassade deelt mede, dat dit 960 bericht eenigen tijd geleden uit Londen is gekomen en dat een soortgelijk bericht door Duitschers in China was verzonnen met het doel het den Amerikanen te doen gelooven.

Op Zee.

965 **De "Emden".**

De Deutsche kruiser "Emden" heeft naar telegrammen reeds meedeelden, opnieuw een viertal Britsche schepen in den grond geboord en een kolenschip genomen. Een ander buit gemaakt schip werd vrijgelaten met de opvarenden der vermeesterde schepen, die voor de vernietiging der schepen werden gered. De gezonken schepen zijn alle

970 vrachtaarders van 3500 tot 4500 ton groot. En de waarde er van wordt op ongeveer
 167,000 p. st. geschat. Te voren heeft de Emden al zes grootere Britsche schepen in
 den grond geboord. Deze kruiser begint dus wel de schrik van de Golf van Bengalen te
 worden. En geen andere Duitsche kruiser op vernietiging van den Engelschen handel
 uit, kan op zooveel succes bogen. In de "Times" vinden we naast de lijst der door de
 975 "Emden" vernietigde schepen, nog slechts melding gemaakt van zes andere Britsche
 schepen in volle zee door Duitsche kruisers in den grond geboord. De "Times" vermeldt
 dan verder acht kleinere Britsche schepen, die in de Noordzee zonken ten gevolge van
 het stooten op mijnen, waarbij in het geheel ongeveer vijftig menschenlevens verloren
 gingen. In de Noordzee zijn door mijnen dan verder nog vijf Deensche, een Noorsch en
 980 een Zweedsch schip verloren gegaan, benevens tal van visscherschepen die door
 Duitschers vermeersterd en in den grond geboord werden. Tegenover dit verlies aan
 Britsche schepen staat, dat in het geheel 387 Duitsche schepen met een tonnen-inhoud
 van 1,140,000 ton, in Britsche havens, havens der bondgenooten en neutrale havens (de
 Duitsche hulpkruisers die in Amerika vast worden gebonden) worden vastgehouden,
 985 terwijl er slechts 74 Britsche schepen met een tonneninhoud van 170,000 ton in
 Duitsche havens verblijven.

Buitgemaakte schepen.

LONDEN, 1 Oct. (Reuter.) De admiraliteit bericht, dat de Engelsche kruiser
 990 "Cumberland" op de rivier de Kameroen acht booten van de Woermann-lijn heeft genomen
 en de "Arnfield" van de Hamburg-Amerika-lijn. De schepen hadden een gezamenlijken
 inhoud van 30915 ton. De Duitsche kanonneerboot "Soden" is eveneens vermeersterd. Men
 verwacht dat het drijvend dok en de "Hertzogin Elisabeth", die gezonken zijn, nog
 weer boven gebracht zullen kunnen worden.

995

DUITSCHLAND.

Oost-Pruisen.

(Van onzen Berlijnschen correspondent.) BERLIJN, 29 September. De populairste
 generaal – sedert het uitbreken van den oorlog – is stellig generaal von Hindenburg.
 1000 Een zestal weken geleden had eigenlijk niemand van het groots leeken-publiek ooit
 iets van hem gehoord, evenmin als van zijn collega von Kluck, den chef van den
 Duitschen west-vleugel in Noord-Frankrijk, die hem in populariteit bijna evenaart.
 Von Hindenburg verliet eenige jaren geleden den dienst, omdat, naar men vertelt, hij
 bij een promotie gepasseerd werd. Hij, die bekend stond tijdens zijn detachering bij
 1005 den generalen staf als een bekwaam strateeg, scheen geen wit voetje te hebben bij de
 hogere en hoogste militaire autoriteiten. En toen zijn bevordering tot General-
 Oberst uitbleef, verwisselde hij de uniformpet voor den hoogen hoed, hetgeen hem geen
 groote opoffering was, omdat hij geplaagd werd door een sleepende en pijnlijke kwaal.
 Tijdens zijn detachering bij den staf maakte hij een speciale studie van de
 1010 verdediging van Oost-Pruisen tegen een Russische invasie. En hij heeft thans
 schitterend bewezen, dat zijn theoretische plannen zich werkelijk voor een toepassing
 in de practijk leenen. Men zei – wat er van deze geruchten waar is, onttrekt zich
 natuurlijk aan mijn controle – dat er in den beginne fouten gemaakt zijn door de
 leger-aanvoerders in Oost-Pruisen. Er zouden generaals teruggeroepen zijn. Toen
 1015 werkelijk Russische legerkorpsen de Duitsche grenzen overschreden hadden, voelde men
 zich hier niet op zijn gemak. Niet dat er nu dadelijk gevreesd werd voor een
 Kozakken-invasie in Berlijn, maar men vond het toch onaangenaam, dat er vreemde
 troepen op Duitschen bodem waren, vooral omdat de vestinggordel in het oosten vrij
 ver van de grens ligt.

1020 De berichten in buitenlandsche bladen verspreid, dat de Russen Tilsit reeds bezet
 hadden, dat zij in hun niet tegen te houden opmarsch Koningsbergen gepasseerd waren,
 maakten de stemming niet beter, al hechtte men ook niet direct geloof aan dergelijke
 Jobstijdingen, die niet bevestigd werden door de korte mededeelingen van generaal von
 Stein. De groote schrik kwam echter eerst, toen plotseling uit Oost-Pruisen
 1025 tienduizenden en nog eens tienduizenden vluchtelingen een onderkomen zochten in
 Berlijn. Het moest er werkelijk niet pluis zijn aan den Oostkant. Eensklaps kwam het
 officieele bericht, dat het Duitsche leger – voor het grootste gedeelte bestaande
 niet uit actieve troepen, doch uit reserve en landweer, – onder generaal von
 Hindenburg den Russischen troepen duchtig klopp gegeven had. Twee Russische legers
 1030 verslagen, troepen die onder bevel stonden van een zoo bekend generaal als von
 Rennenkampf was. Negentig duizend gevangenen, tienduizenden verdronken in de meren
 van Masuren. Binnen een paar weken tijds het Duitsche grondgebied gezuiverd van
 Russen.... Wel moet het er gespannen hebben in Oost-Pruisen, wel moeten er fouten
 gemaakt zijn, dat een gepasseerde generaal van het ziekbed gehaald moest worden om er
 1035 het zaakje op te knappen. En de reactie kon niet uitblijven: von Hindenburg werd de

afgod. Het regende onmiddellijk dichterlijke ontboezemingen op dezen strateeg, naar wien niet alleen dadelijk genoemd werden, doch dien men ook doctor honoris causa maakte in alle faculteiten. En wanneer men nu den naam van Hindenburg uitspreekt, dan glundert het gezicht van een Duitscher. Men heeft thans het onwrikbare vertrouwen, dat zoo lang hij in het Oosten de lakens uitdeelt, de Russen met hun overmacht wel hun matten kunnen oprollen. Inderdaad schijnen de gevechten bij Tannenberg en Lyck voor de Russen een dergelijk enorm échec geweest te zijn, dat zij geen lust meer gevoelen in die buurt, op een terrein zoo gevaarlijk, den strijd aan te binden. De bezetting van de Russische grensprovincie Suwalka, die thans onder Duitsch bestuur staat, zet de kroon op het werk van von Hindenburg.

Een gedeelte van de Oost-Pruisische vluchtelingen is naar de geteisterde provincie teruggekeerd. Helaas kan niet geschreven worden "naar de eigen haardsteden", want van vele steden, dorpen, huizen staat niet veel meer. Wat granaat en kogel ongedeerd liet, werd vernield door brandstichting en plunderwoede. Het zal wel lang duren vóór Oost-Pruisen op zijn verhaal gekomen is van dezen verschrikkenken slag. Oost-Pruisen speelt een belangrijke rol bij de voeding van het Duitse volk, vooral wat het vleesch en het graan betreft. De veestapel is minstens met dertig procent verminderd door den inval der Russen. De waarde van den veestapel werd vóór den oorlog geschat op minstens 430 millioen Mark. Nu bedraagt zij ongeveer 285 millioen. En dit bedrag zal nog wel gevoelig verminderen, daar een gedeelte van het vee ziek is ten gevolge van kou, honger en dorst. Bij het naderen van de Russen werd het vee dikwijls uit de stallen naar buiten gejaagd, waar het in de vochtig-koele nachten blijven moest. Van de 67 steden der provincie, zijn er 52 ontruimd. Welke enorme kapitalen hierdoor verloren gegaan zijn, kan men nu nog zelfs niet bij benadering schatten. In enkele streken hebben de Russen niets ontzien en van vijf steden staat er hier en daar nog een huis. Het ergst geleden hebben Allenburg, Neidenburg, Domnau, Gerdauen, Tapiau, Soldau, Hohenstein en Stallüponen. In de meeste plaatsen door de Russen bezet, zijn, volgens mededeelingen van betrouwbare journalisten, de winkels en huizen geplunderd. Een groot gedeelte van de gestolen goederen is door de Russen op hun vlucht meegenomen, zoodat de eigenaars wel niets van deze voorwerpen zullen terug zien. De totale waarde van den grond in de provincie Oost-Pruisen bedroeg vóór het uitbreken van den oorlog ongeveer 7800 millioen mark. Nu wordt de waarde op hoogstens 5000 millioen mark geschat. Het vermogen van de bevolking is met minstens 4 milliard mark verminderd. Prachtige bosschen zijn vernield, die in de Duitse hout-industrie een groote rol speelden. Deze industrie is thans volkomen met lamheid geslagen. De meeste houtzaagmolens zijn verbrand, de voorraden gingen eveneens in vlammen op. Van de civiele bevolking zijn er minstens een zeshonderd door de Russen vermoord. (Waarbij er op gelet dient te worden, dat men niet van één enkelen franc-tireur hoorde, zelfs niet als klacht van Russische zijde.) Hoe gruwelijk enkele Russen huis hielden – niet alle, want van vele troepen werd door Duitse oorlogscorrespondenten de goede houding en het menschelijke optreden geprezen – blijkt wel hieruit, dat in een ziekenhuis te Berlijn er meer dan dertig burgers uit Oost-Pruisen liggen, wien de wijs- en de middelvinger van de rechterhand afgesneden werd. Onder deze slachtoffers is een kind van twee jaren... Van erger gruwelen, vooral van de mishandeling van vrouwen, zal ik niets vertellen. Al zijn ook hiervan de bewijzen in een Berlijnsch ziekenhuis aanwezig.

Kozakken.

Opvallend is, aldus schrijft de oorlogscorrespondent van den "Berliner Lokal-Anzeiger", de vrees voor kozakken. Nu, het is er ook volkje voor! Bij groote afdeelingen kozakken moet een bijzondere politie-troep er voor waken, in het eigen en het vijandelijke land, dat de beruchte Russische ruiterscharen niet plunderen, branden, moorden en zich aan andere gewelddadigheden schuldig maken. Maar zoodra de generaals een oog toedrukken – en dit geschiedt niet zelden – dan maken politie en kozakken gemeene zaak. Het is den Russischen soldaten, ook den kozakken, verboden het betalen te vergeten bij het inkoopen. Zoolang geld aanwezig is in de regimentskas wordt dit bevel opgevolgd, maar de meeste generaals en kolonels zorgen er wel voor, dat men geen al te zware oorlogskas behoeft mee te sleepen. Een week geleden kwam een afdeeling kozakken in een groot dorp bij Lemberg. De officieren betrokken kwartier bij den rijksten herbergier van het plaatsje. Zij aten en dronken van het allerbeste en de waard, die zijn Pappenheimers wel kende, veegde de krijtrekening van de tafel en zei, dat het hem een eer geweest was den kolonel bij zich te gast gehad te hebben. Doch de kolonel (die geen kolonel, doch een eerste-luitenant was) sloeg met de blanke sabel op tafel en dreigde den trillenden waard met alle gruwelen, waarvoor de kozakken bekend staan, wanneer hij niet onmiddellijk de rekening presenteerde. De waard wist niet wat hem overkwam. Wilden de kozakken zich een nog onbekende grap met

hem veroorloven? Eerst toen de kling van den officier hem in de zijde kietelde, deed hij eindelijk zijn mond open. Hij noemde een heel klein bedrag. Met een verachtelijk gebaar wierp de kozakken-officier een duizend-kronen-biljet op de tafel, vroeg negen
 1105 honderd kronen terug en reed weg met zijn manschappen. De waard stond nog met open mond in de deur, toen hij aan het andere einde van het dorp luid geschreeuw van vrouwen hoorde, vermengd met het vloeken van mannen. Het waren de rijke boeren uit de buurt.

Zij trokken met vrouw en kind achter de kozakken aan, die hun spaarpenningen hadden meegenomen. "Waar zijn zij heen gegaan, waar is hun generaal, wij willen ons beklagen", vroegen de beroofden aan den waard. Deze wees in de richting van het naburige stadje en zei geen woord. Thans wist hij, dat het duizend kronen-biljet echt was. Het gaat den beroofden echter als ons met eieren. De eene Kozak ziet er uit als de andere. En als de misdadiger uit het gelid aangewezen moet worden, is dit meestal
 1115 niet mogelijk. Een Poolsche onderwijzer, wien een Kozak zijn horloge had afgenomen, had toevallig krijt in zijn zak en maakte daarmee den boosdoener een teeken op zijn uniform. Zoo kon hij hem herkennen. De roover had het horloge nog in den zak, toen hij voor den generaal werd gebracht. Deze maakte kort proces, sloeg hem met de vuist in het gezicht en beval, dat hij doodgeschoten zou worden. Werkelijk knalden eenige
 1120 minuten later zes schoten op de binnenplaats, waar de terechtstelling zou plaats vinden. De aangever maakte zichzelf de bitterste verwijten, dat de man om zijnentwille het leven verloren had. Maar vrienden, die naast de binnenplaats woonden, namen hem ter zijde. Zij hadden gezien, dat zes schoten in de lucht werden gevuid, terwijl de ter dood veroordeelde Kozak er grinnekend bij stond.

1125 **Een gevecht in een bosch aan de Maas.**

Een Duitsch onderofficier schildert in de "Kölnische Volkszeitung" een gevecht dat dezer dagen aan de Maas werd geleverd. Daaraan ontleenen we het volgende: "Wij werden om twee 's nachts gewekt, terwijl wij, alleen in onzen mantel gehuld met het geweer
 1130 in de hand en den ransel op den rug, op den grond uitgestrekt lagen. Wij kregen de boodschap, dat bij het aanbreeken van den dag de Franschen op de geheele linie zouden worden geattaqueerd. Aan slaap dacht nu natuurlijk niemand meer. Om half vier rukten we op en waren om zes uur in de ons aangewezen stelling. Als op een afgesproken teeken begon het vuren plotseling om half zeven over de geheele linie. Wij waren als
 1135 tweede vuurlinie gedacht en volgden dus in gesloten gelid de uitzwermende manschappen. Waarheen we ook het oog wendden, rechts en links, overal troepen. Af en toe zien we een Roodekruiswagen, dien we echter allen min of meer benauwd aankeken. We marcheerden op ontvangen bevel plotseling rechts uit de flank en kwamen nu aan verscheiden batterijen voorbij. We vermaanden de Hendrikken, zooals de artilleristen
 1140 hier genoemd wordt, nog eens de lucht een beetje te zuiveren en bereikten zoo tegen negen uur ongeveer een circa vier kilometer langen boschrand. Boschgevechten zijn van oudsher de meest gevreesde en zoo hadden we dan ook in het bosch nog geen 100 meter afgelegd of daar begonnen de Franschen ons al eenige granaten als begroeting tegemoet te zenden. We lieten ons niet door die paar granaten verontrusten en bereikten het
 1145 midden van het bosch, toen werden we opeens voor ons boven ons, rechts en links van ons, op een hevig vuur onthaald en op het eerste moment wisten wij eigenlijk niet goed waarheen ons te wenden. Wij hadden dus te doen met een geregeld boschgevecht en ik kan u vandaag zeggen, ik heb vijf gevechten meegemaakt, maar zoo iets ontzettend als een boschgevecht bestaat er verder niet. Van alle kanten kregen we vuur, de
 1150 projectielen floten je zoo maar om de ooren, je zag geen vijand, je hoorde maar de kogels. De Franschen schoten van uit de boomen en van onder het struikgewas vandaan en je liep nog zelfs gevaar door je eigen kameraden beschoten te worden. Dank zij onzen voortreffelijken aanvoerder, hadden we ons snel weer verzameld en nu ging het met gevelde bajonet om het vaandel geschaard erop los, rechts en links van
 1155 me vielen mijn beste vrienden, maar met steeds groter verbittering gingen we den vijand te lijf. Na 2½ uur van zwaren strijd waren we meester van het terrein, we kwamen aan den uitgang van het bosch en het beeld, dat zich daar aan mij voordeed, zal ik nooit vergeten. Nu heette het voor ons doorzetten en reeds na twintig minuten waren de hoogten, die de Franschen intusschen bezet hadden, in ons bezit. De geheele
 1160 vlakte echter was als met Franschen bezaaid, maar ook onze compagnie was erg klein geworden en menig goed kameraad werd door ons nog gezocht en niet gevonden. Om negen uur was het gevecht begonnen en toen ik nu toevallig op mijn horloge keek bleek het me, dat het half vijf 's middags geworden was. Met een innig dankgebed aan God voor ons behoud en voor de zege en dan met en innige gedachten aan onze lieven tehuis,
 1165 legden we ons om negen uur weer in onzen mantel gehuld met het geweer in den arm ter ruste en sliepen daar, droomend van bevochten zege, op den harden grond veel lekkerder dan thuis in de veeren bedden.

Aanvullingstroepen.

1170 LONDEN, 30 Sept. (Reuter.) Volgens een telegram uit Kopenhagen aan de "Daily Express" zijn, alle troepen, die zich in Sleeswijk bevonden, ijlings vertrokken om de legers in België en Frankrijk te versterken. Een gedeelte is aangewezen voor de verdediging van het Sylt aan de Sleeswijksche kust.

1175 **BELGIE.**

Om en bij den strijd.

BRUSSEL, 27 Sept.

Al zou het terrein van den strijd, dat om allerlei redenen moeilijk te bereiken is, nog wel zoo interessant zijn, ook Brussel is dat in deze dagen. Elken dag weer kan je hier rondlopen, en 't volk aankijken, er nieuwe indrukken krijgen, — indrukken die de vorige versterken, — of tegenspreken. Tegenspreken vooral! Maar enfin, laat ik dáárover nu niet doorgaan. Je raakt er niet over uitgepraat. De Brusselaars... Toch is 't merkwaardig zoo kalm als zij zich weten te houden! Gelukkig! En de straatpolitie doet al haar best om, als 't dan al eens gebeurt, dat er ongelukjes dreigen, de gemoederen weer tot kalmte te brengen en te zorgen dat er geen ernstige botsingen plaats hebben.

Ik was daar straks aan de Porte de Namur. Zeven uur ongeveer was 't, avond al. Ineens zag ik een olop in de Rue de Namur, die zich snel verplaatste naar den Boulevard. Een groote groep menschen, geloop, geroep, dan ineens fel gejouw, hou! hou! hou!— en toen plotseling vier, vijf korte schoten. Ik liep toe om te zien en te hooren wat er gebeurde, — maar er was geen kans om te blijven staan, want gauw waren een stuk of wat gewone en buitengewone politiemannen in de weer om de menschen te verspreiden. Gemoedelijk, maar toch dringend, met de wanhopige aanmaning die men dezer dagen van de politie hoort bij 't minste oloopje: Au nom de Dieu, continuez! — en dan ineens luid bevelend: Continuez, messieurs! Toch kon ik er achter komen wat gebeurd was. Een geheime politiemann — 't zit op 't oogenblik in Brussel vol van Duitsche geheime politie —, had een jongen man betrapt op 't verkoopen van verboden couranten en had hem gearresteerd. Maar 't volk was tusschen beiden gekomen, had opgedrongen en gejuwd, waardoor de krantenverkooper kans had gezien te ontsnappen, en toen had de geheime politiemann, die wat erg in 't gedrang raakte, vijf revolvergeschoten gelost in de lust, om de menschen af te schrikken. Dat was gelukt en hij had, op zijn beurt, uit den weg weten te komen. Op zich zelf is dit natuurlijk een zeer onbelangrijke en natuurlijke geschiedenis, — maar juist dergelijke historietjes zijn in staat om hier de bom te doen springen, -- als zij ooit springen zal. Wat ik ten slotte niet geloof. Aan provocaties van Duitsche zijde ontbreekt het overigens niet. De gevangenneming van burgemeester Max, die u natuurlijk beleend is, was er eene. Er waren vandaag heel wat menschen in Brussel die vreesden voor den avond van dezen Zondag. En die vrees werd niet minder toen er nog enkele provocaties bij kwamen. Een heel erge was wel het opbrengen van zes Belgische krijgsgevangenen vanmorgen, dwars door de Zondagdrukke stad, naar de Grande Place.

Ik kreeg waarlijk een oogenblik den indruk dat er opstand zou komen. Ik was op den Boulevard Anspach en hoorde in eens hevige verschrikkende luidruchtigheid. Toen ik ging kijken zag ik in eens, temidden van een grooten drom luid joelende en rumoerende menschen, een groep van misschien een twintig Duitsche soldaten met vijf ongewapende Belgische lanciers en nog een zesden gevangene, dien ik voor een militairen dokter hield, tusschen hen in. Langs de beurs ging 't naar de Grande Place. In de nauwe straat langs de beurs pakte de menschedrom zich samen tot een hevig joelende massa, die zich in eens op de Grande Place uitgolfde, hollend, met gehuil en gejouw. De Duitsche soldaten hielden zich gelukkig kalm tegenover de dreiging van de menigte, en brachten hun gevangenen tot vlak voor het Stadhuis. Maar toen werd de opstandigheid te groot, — ostentatief zetten ongeveer twaalf der Duitschers hun geweren neer en gingen laden, alsof zij aanstalten maakten om te schieten. Toen kwam ook weer smeekend en dreigend de politie in actie: Au nom de Dieu, continuez! On va tirer! Continuez! Continuez! — en het heele plein werd ontruimd. Zelfs de traditioneele Zondagmarkt-uitstallingen van kippen en kanarietjes en duiven moesten weggeruimd, en vrij gauw was het heele plein leeg. Zoodat 't nu nog goed afliep, maar 't scheelde waarlijk bitter weinig of 't was daar vanmorgen vervaarlijk mis geloopt. Ten eenenmale noodeloos. Want waarom is het noodig, dat zes Belgische krijgsgevangenen die toch waarschijnlijk gemaakt zijn op grooten afstand van Brussel, op een druk uur van den druksten dag der week, midden door de stad worden gevoerd! Indien het noodzakelijk was, dat die gevangenen naar het Stadhuis in Brussel werden gevoerd, dan had men dit toch kunnen doen in een gesloten wagen.

Vandaag hooren wij den heelen dag weer kanongebulder, zelfs nogal hevig, maar 't is

1235 moeilijk na te gaan van waar het komt. Sommigen verzekeren dat het komt uit de
 richting van de lijn Termonde-Mechelen, - maar anderen weten als zeker mee te deelen
 dat geschoten wordt bij Ninove. Dit laatste lijkt mij meer waarschijnlijk, want toen
 ik vanmiddag in Halle was, een vijftien kilometer bezuiden Brussel, hoorde ik het
 schieten duidelijker dan ik het in Brussel hoor. In Halle vanmiddag, - daar had ik
 1240 nog een aardige ontmoeting! Toen ik er stond te praten met een paar menschen, ging er
 een jonge man voorbij, en mij werd gezegd dat hij een Engelschman was, die voor zijn
 zaken in Halle was bij 't uitbreken van den oorlog en er toen niet meer weg had
 kunnen komen. 't Leek mij interessant genoeg om eens met hem te praten en ik zocht
 daartoe een aanleiding. Maar voor ik 't zelf wist, had ik al tegen hem gezegd, dat
 1245 hij geen Engelschman was, - zijn accent was volmaakt dat van een goed Engelsch
 sprekenden Duitscher. Hij scheen even te schrikken, kreeg een kleur en zei dat hij
 ook eigenlijk geen Engelschman was, maar een Ier. En even later maakte hij abrupt een
 einde aan 't gesprek en ging weg. Ik begreep 't geval niet goed. Vast stond voor mij
 dat de man een Duitscher was, die zich voor Engelschman uitgaf. De reden waarom, ...
 misschien was hij spion, - maar misschien ook vond hij 't veiliger om te zeggen dat
 1250 hij een Engelschman Rag, Hoe 't zij, ik kon niet nalaten aan de menschen met wie ik
 had staan praten, te zeggen dat hun Engelschman heelemaal geen Engelschman was, en
 heel waarschijnlijk een Duitscher. Toen kwam de bekentenis, dat zij dit eigenlijk
 allang hadden gedacht.

1255 **Een Belgisch Grijsboek.**

De Belgische regeering heeft een Grijsboek samengesteld, inhoudende de diplomatieke
 briefwisseling van 23 Juli tot 29 Augustus.

Het beleg van Antwerpen.

1260 Het Antwerpsche "Handelsblad" beschrijft als volgt de stemming van de bevolking: De
 twee of drie laatste dagen heeft de stad haar kalm en bedaard uitzicht zoo wat
 verloren. De herhaalde verschijningen van vijandelijke luchtschepen en vliegtuigen,
 die nu hier, dan daar hun werk verrichten, de tijdingen uit Mechelen, de beschieting
 1265 onzer zuidelijkste forten, het herhaalde bombardeeren van Mechelen gisteren - van het
 fort en de stad Lier vandaag, brengen in de bewoners een soort van gejaagdheid, van
 opwinding, van verontwaardiging. Men voege daarbij het toestroomen van vluchtelingen
 uit genoemde steden, uit Duffel, Heffen en Waelhem, het medelijden en de gevoelens
 van wraaklust, die in iedere borst oprijzen, en men kan zich een denkbeeld vormen van
 den gemoedstoestand der bevolking, gemoedstoestand, die wel eenigszins overeenkomt
 1270 met die, op den avond der oorlogsverklaring. Het is vooral in de nabijheid der
 Ooststatie, dat de straten het bedroevendste tooneel opleveren. Rijen mannen, vrouwen
 en kinderen, dezen met een pak geladen, gene met een zuigeling op den arm, trekken de
 De Keyserlei over, schuilen eenigen tijd onder het glazen afdak van een koffiehuis,
 om dan in groepen naar het eene of andere voorloopige toevluchtsoord te worden
 1275 geleid. Een oogenblik later trekt een andere stoet, alweer met pak en zak de richting
 van de Dokken de Handelslei op, om naar de Harwichboot te gaan. Ten derden male wordt
 het volk door de politie en burgerwacht op zij gedrongen: 't is voor de trams, met
 mat geschilderde ruiten, die aan de statie gekwetste soldaten hebben opgeladen, om ze
 naar de verschillende ambulancen te voeren.

1280

België en Engeland.

De Antwerpsche "Nieuwe Gazet" bevat een in het Engelsch en Vlaamsch gesteld artikel:
 "Aan de Britsche Natie", waarin dank wordt gebracht aan Engeland voor hetgeen dit
 land voor België doet. Wij gevoelen behoefte, aldus vangt dit artikel aan, om u een
 1285 woord te zeggen in uw eigen taal, opdat het doordringen moge tot in het diepste van
 Uw edelmoedig harte. Het is het woord dat ieder Belg in dezen hangen tijd voor U op
 de lippen heeft: De uitdrukking van de dankbaarheid in haar meest uitgebreide
 beteekenis. Dankbaarheid van Natie tot Natie, van volk tot volk, van mensch tot
 mensch. Bij de ontzettende beproevingen, die ons arm landje sedert twee maanden al
 1290 doorworstelt, zijt Gij, volk van Groot-Brittannië en Ierland onze hoop gebleven en
 ons vertrouwen.
 De hoogste nood heeft de machtigste, de meest uitgebreide naastenliefde gebaard, die
 ooit de wereld mocht aanschouwen. Gansch het Belgische volk voelt zich thans door de
 banden des bloeds verbonden aan het uwe. Al de onzen die tot U gekomen zijn, ze
 1295 hebben een broeder en een zuster gevonden bij U. En hoevelen Uwer hebben thans niet
 met licht gemoed en warm hart den ouderplicht opgenomen voor arme weezen van ons, die
 in dezen wreedden oorlog hun vader of moeder - vaak zelfs beiden - verliezen moesten?
 Aan hoevelen onzer hebt gij, in dezen zwarten wanhoopsnacht niet het geloof in
 rechtvaardigheid en edelmoed teruggegeven? En hebt Gij dan nog niet duizenden en

1300 duizenden van de besten onder U tot ons gezonden, – Uw soldaten, zoo ridderlijk als
onversaagd in den strijd, die uit vrijen wil hun bloed vergieten aan onze zijde en
aan die van onze Fransche bondgenooten, voor de heilige zaak der vrije beschaving? Uw
verpleegsters, van wie vele behooren tot de hoogste sferen uwer samenleving, als
engelen de gruwelijkste verschrikkingen van den krijg?
1305 Uw vloot, vrienden uit Britannië, staat er ons borg voor, dat weldra de wereld
verlost zal worden uit de nachtmerrie, waaronder zij thans stikt... Maar wat wij U,
te Antwerpen, – op dit kleine brokje van het Belgisch Vaderland, dat nog de voet van
den barbaar niet bezoedelen kon, te zeggen hebben, – thans nu we reeds het kanon van
den vijand hooren donderen voor onze muren – is, dat géén beproeving, hoé wreed ook,
1310 onze hoop zal kunnen schokken in Uw macht, in Uw edelmoed en in Uw rechtvaardigheid,
en dat wij, in het volste vertrouwen, het lot van ons Vaderland in uw handen leggen.,
Gij zult – wát er ook gebeure – de onafhankelijkheid handhaven, die Gij ons eenmaal
schonkt, en, hoé weinig er nog van België moge overgebleven zijn, – geen plekje zal
er wezen, zoo groot als een hart, of, in het bloed en in de tranen, zal er het zaad
1315 ontkiemd zijn van een onvergankelijkheid voor de edele Britsche Natie! Dát wilden wij
U zeggen, vrienden uit Groot-Brittannië en Ierland, in uw eigen taal, opdat het
doordringen zou tot in het diepst van Uw harte.

De Duitschers in België.

1320 ANTWERPEN, 30 Sept. (Reuter.) Mechelen is weder door de Belgen bezet. De Duitschers
zijn heden begonnen met de beschieting van Lier en Heijst op den Berg.

FRANKRIJK.

De toestand.

1325 In den "Temps" van Zondag levert generaal De Lacroix wederom een beschouwing over den
militairen toestand. De worsteling is heftig, schrijft hij, maar heeft een normaal
verloop. Door den slag aan de Marne, hoewel ontegenzeggelijk een (Fransche)
overwinning, is het Duitse leger niet gedesorganiseerd. Wij dwongen het tot een
overhaaste terugtocht, Maar, juist ten gevolge van onze inspanning om dat resultaat
1330 te bereiken, waren wij niet in staat zijn eenheden tot oplossing te brengen, en zijn
nederlaag door een onweerstaanbare, heftige en beslissende vervolging in een vlucht
over te doen gaan. De vijand is op adem kunnen komen en heeft den tijd gehad zijn
rechtervleugel van de gunstige terreingesteldheid achter de Aisne te laten gebruik
maken. Thans bevinden wij ons eenigen tijd tegenover groote krachten, die zich stevig
1335 hebben vastgezet in het terrein, en herhaaldelijk tot tegenaanvallen overgaan. De
bedoeling van die tegenaanvallen aan hun rechtervleugel is om ons aldaar, waar zij
over grooter weerstandskracht beschikken, onder bedreiging te houden, ons uit te
putten en ons te beletten om tot het offensief over te gaan tegen hun linkervleugel.
Niettegenstaande den verbitterden tegenstand, welken de vijand ons aan de Aisne
1340 biedt; niettegenstaande zijn pogingen om, gesteund door zijn talrijke artillerie, ons
front ten noorden van Reims te doorbreken, hebben wij, zoo gaat generaal De Lacroix
voort, op dit gedeelte van het gevechtveld, links terrein gewonnen en rechts de
aanvallen afgeslagen. Dit is een goed voortteeken, in afwachting, dat de krachten,
waarover generaal Joffre beschikt, de beslissing hebben gebracht, welke het resultaat
1345 van hun inzet moet zijn. Het is algemeen bekend, dat een leger, dat aangewezen is op
het defensief, – zij het ook, dat het nu en dan tot een tactisch offensief overgaat,
-- uit een moreel oogpunt reeds in de minderheid verkeert. En wij hebben onzen
tegenstander na de Marne in die positie gedrongen. Dit is van buitengewoon belang.
Wanneer het uur van den terugtocht voor de Duitschers zal zijn aangebroken, zegt de
1350 Fransche generaal ten slotte, zullen zij daarbij groote moeilijkheden ondervinden,
zoodat zij in een gevaarlijke positie zullen komen, in verband met de
terreingesteldheid en den opmarsch van onze verschillende legergroepen. Willen de
Duitse troepen na een échec aan de Aisne nog weerstand bieden achter de Maas, dan
zullen zij verzwakt in hun stellingen aldaar aankomen, met de Ardennen en uiterst
1355 zwaar terrein in den rug. Generaal De Lacroix meent, dat de bondgenooten met
vertrouwen en kalmte de gebeurtenissen kunnen afwachten.

Klachten.

De "Temps" meent, dat, hoewel in een crisis als Frankrijk thans doorleeft, alles moet
1360 worden dienstbaar gemaakt aan de belangen van de landsverdediging, hierbij toch ook
rekening dient te worden gehouden met in den toestand komende verbeteringen. Zoo met
de veldpost. In den aanvang – dat begrijpt een ieder – was het noodig maatregelen te
treffen om de concentratie der troepen geheim te houden. Maar thans hebben vele
voorzorgsmaatregelen hun bestaansrecht verloren; immers, ten gevolge van het
1365 dagelijksch contact tusschen de partijen is het geheim van de troepensamenstelling

opgeheven. Men kan nu gerust aannemen dat de Duitschers, die zelf trouwens na verloop van een maand geen geheim meer maakten van de samenstelling hunner legers en de namen der verschillende aanvoerders bekend maakten, precies op de hoogte zijn van de indeeling onzer korpsen. Een andere verbetering acht het blad mogelijk en dringend gewenscht n.l., dat, met het oog op het ongehoord groot aantal gewonden, ook het maximum-aantal voor verpleging beschikbare krachten worde gebezigd. Tot nog toe is, ten gevolge van zekere hiërarchische en reglementaire, doch geheel misplaatste overwegingen, van de vrijwillig aangeboden krachten geen of onvoldoende gebruik gemaakt. De oplossing van deze en dergelijke quaesties kan niet uitgesteld worden tot na den oorlog. Zij is urgent. Wij twijfelen niet, zoo eindigt de "Temps", of de betrokken autoriteiten zullen de wenschen van het publiek in deze ter harte nemen, zonder nochtans iets te kort te doen aan de belangen der landsverdediging.

De Duitschers in Frankrijk.

1380 Neen, niet over het voortdringen van de gewapende macht in Frankrijk – over de vreedzame invasie der Duitschers in Frankrijk, reeds lang voor den oorlog worden ons mededeelingen gedaan, ontleend aan het Fransche blad *l'Opinion*, die ze putte uit *La Grande Revue*, waarin Louis Bruneau er over schreef, en uit Leon Daudet's *l'Avant-Guerre*: Op den heuvel Saint-Marc, in het bosch van Compiègne, ziet men de Aisne zich slingeren, tusschen weiden en bosschen, en aan den oever dier rivier, op den achtergrond hooge fabrieksschoorsteen. De fabriek waartoe zij behooren, is het eigendom van de *Société industrielle des produits chimiques*, een Fransche maatschappij, maar filiaal van de Chemische Fabrik Griesheim-Elektron te Frankfort. In die fabriek werd het waterstofgas gemaakt voor de beide bestuurbare luchtballons van het Parc aéronautique, dat op 700 M. afstands van de fabriek gelegen is, en waar de Fransche bestuurbare ballons, type Clement-Bayard, worden bewaard. De raad van beheer van de *Société industrielle* bestaat uit Duitschers en Zwitsers; de directeur is een Nederlander, de ingenieurs, scheikundigen, werklieden en ambtenaren zijn Duitschers. Iets verder, te Creil, aan den Noorderspoorweg, is een fabriek die van nog meer belang is dan die te Lamotte-Breuil. Deze verborg zelfs niet eens haar nationaliteit; het is de *Compagnie générale d'Electricité* ("Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft", A. E. G.) van Siemens-Schuckert. De heer Von Siemens maakt deel uit van den raad van beheer dier fabriek, de ingenieurs en ambtenaren zijn Duitschers. Creil is een stadje, dat gelegen is aan een spoorwegknoop, en dat in vreedstijd heel wat Duitschers onder zijn inwoners telt. Want niet alleen is er de A. E. G. gevestigd, maar ook de *Compagnie Parisienne des couleurs d'aniline* – feitelijk een filiaal van de *Farbwerke vormals Meuter, Lucius u. Bruning* te Höchst bij Frankfort. Te Montereau aan de lijn Paris-Lyon-Méditerranée ligt een fabriek van het Huis Merck (Darmstad) waarvan alle ambtenaren Duitschers zijn; de fabriek ligt bij de brug over de Yonne, die bekend is als *Pont-de-Moscou*. Ook Montereau is een belangrijke, spoorwegknoop.

1395 Er zijn nog meer Deutsche fabrieken in Frankrijk. Te Neufville a. d. Saone is gevestigd een filiaal van de *Badische Anilin und Sodafabrik*; te Bellegarde-sur-Valterine (Ain) een filiaal der *A. G. Troponwerke* uit Mülheim; te Pompey, Homécourt, 1410 Neuves-Maisons en Villerupt filialen der *Chemische Werke* uit Augsburg; te Nevers en te Aubervilliers filialen van *Scheidemantel*. Te Reims heeft het Huis Henkell een champagne-fabriek; te Chalons richtte Ulrich, uit de Paltz, een groote fabriek op; te Delle, aan de Zwitsersch-Fransche grens, is een filiaal gevestigd van de *Oesterreichische Petroleum Aktien Gesellschaft*; te St. Pierremont heeft de 1415 *Gelsenkircher Bergwerks Aktien Gesellschaft* een mijnconcessie verworven, waar zij een geheel mijnwerkersdorp heeft gesticht voor haar personeel, dat uitsluitend uit Duitschers bestaat. En zoo kan men voortgaan. In Normandië heeft de firma Thissa een mijnconcessie, te Diélette, vlak bij Cherbourg, in de buurt van Nancy, zijn vele Deutsche maatschappijen gevestigd. Op tal van punten van Frankrijk was de 1420 "pénétration pacifique" van de Deutsche nijverheid reeds doorgedrongen. Zal ook hieraan de oorlog niet een einde maken?

VEREENIGDE STATEN.

Roosevelt over den oorlog.

1425 Expresident Roosevelt is in de "New-York Times" een serie artikelen begonnen over de lessen van den oorlog. In het eerste artikel schrijft hij o. a.: Tegenover de vreeselijke plotselinge ramp, die Europa heeft getroffen, is het voor ons noodig ons hoofd bijeen te houden en de lessen te leeren, die zij geeft. Als wij deze onjuist opvatten, zullen we zware straffen kunnen hebben te ondergaan. De gebeurtenissen 1430 hebben getoond, dat vredes- en arbitrage-verdragen van geen waarde zijn om een ramp te voorkomen. Onze eerste plicht is dus Oom Sam in staat te stellen met moedig hart

1435 en vaardige hand zich zelf te helpen. Anders zullen we het lot van België een
Luxemburg ondergaan. Laat ons volk bedenken, dat wat België is aangedaan, ook
1440 ongetwijfeld ons zou worden aangedaan door eenige groote militaire macht, waarmee we
in oorlog zouden kunnen komen, hoe rechtvaardig onze zaak ook was. Dat zou geschieden
zonder eenig meer protest van de zijde der neutralen, dan zij hebben doen hooren in
het geval van België. Hoe juist was het dus dat we het Panamakanaal versterkten, dat
we alleen kunnen behouden als onze militaire en maritieme maatregelen krachtig genoeg
zijn om van optreden in de Panamakanaalzone te doen terugschrikken. En hoe gevaarlijk
1445 zijn de pacifisten, die vertrouwen hebben in verdragen. In volgende artikelen zal
Roosevelt de vraag bespreken, wat het Amerikaansche volk kan doen om een herhaling
van den oorlog te voorkomen en wat in overleg met andere naties voor den vrede
wellicht zou kunnen worden gedaan.

1445 **Zie verder pag. 7**

Nederland en de Oorlog.

De Koningin.

1450 De Koningin heeft hedenochtend te 7 uur per extra-trein der H. IJ. S. M. de
residentie verlaten tot het maken van een militaire inspectietocht en komt hedenavond
ongeveer 6 uur terug.

Commissie Beurswet 1914.

1455 De commissie van deskundigen ter voorlichting van den Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel bij de uitvoering der Beurswet 1914 zal morgen in het gebouw van
het departement door den Minister worden geïnstalleerd.

Meel- en broodprijzen.

1460 Door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel is met ingang van 2 October
a.s., wat betreft de maximum-prijzen, het volgende vastgesteld: Beste Zeeuwsche tarwe
(met uitzondering van zaaitarwe) per 100 K.G. f12.50. De andere soorten van
inlandsche tarwe naar verhouding. Inlandsche rogge (met uitzondering van zaairogge)
per 100 K.G. f11. Tarwebloem, inlandsche per 100 K.G. f16.25. Tarwemeel (ongebuid)
per 100 K.G. f14. Roggemeel (ongebuid) per 100 K.G. f13. De prijzen zijn contant aan
1465 fabriek of molen voor bakkers en dergelijke meelverbruikers. Aan tusschenhandelaren
moet op verzoek 25 ct. korting worden toegestaan. Witbrood per K.G. 23 ct.,
bruinbrood per K.G. 21 c., gebroken Groningsch roggebrood per K.G. 12 ct. Deze
prijzen mogen dus aanleiding zijn tot een verhooging van den broodprijs in
verschillende gemeenten van: voor witbrood met niet meer dan 2 ct.; voor bruinbrood
1470 en gebroken Groningsch roggebrood met niet meer dan 1 ct. per K.G. De prijzen zijn
contant, afgehaald aan de bakkerij of den winkel.

Commissie voor den Ned. handel.

1475 Tegenover talrijke bij de commissie ingekomen verzoeken om voorlichting, waaruit haar
reeds is gebleken dat zeer vele onzer kooplieden al datgene wenschen te vermijden wat
met het oog op Nederlands onzijdigheid gevaarlijk of onbehoorlijk is, zijn haar
echter ook eenige gevallen ter oore gekomen van personen en firma's, die zich voor
1480 allerlei transacties beschikbaar stellen, welke kwalijk zijn overeen te brengen met
onze neutraliteit en de moeilijkheden voor onzen overzeeschen handel allicht zouden
vergrootten. Teneinde zoo mogelijk te voorkomen, dat deze exceptioneele gevallen
aanleiding geven tot uitbreiding van den staat van beleg over onze handelscentra,
waardoor vele goeden zouden moeten lijden terwille van weinige kwaden, overweegt de
commissie het denkbeeld, om, als een bij haar gerezen verdenking gegrond mocht
blijken, tot publicatie van de namen dier weinig nauwgezette handelaren over te gaan,
1485 opdat zij niet ontkomen aan de moreele verantwoordelijkheid voor hun daden. Voor het
geven van voorlichting, ook in twijfelachtige gevallen, blijft de commissie zich
natuurlijk gaarne beschikbaar houden. Haar bureel is geopend van 10-12 v.m. en van 2-
4 's n.m. op het Lange Voorhout no. 1 te 's Hage. De Comm. voor den Ned. Handel: C.
1490 J. K. VAN AALST. A. G. KRÖLLER. Jhr. L. P. D. OP TEN NOORT. JOOST VAN VOLLENHOVEN.
Prof. mr. C. VAN VOLLENHOVEN.

Uit het vluchtoord Veenhuizen.

1495 Men schrijft ons uit Veenhuizen: Gisteren arriveerden in het vluchtoord Veenhuizen
III wederom een 13-tal vluchtelingen: vijf mannen en even zooveel vrouwen, drie
kinderen. Langzamerhand wordt de bedrijvigheid groter. Op de groote, sinds 5 jaar
zoo eentonige binnenplaats spelen de kinderen; vrouwen zijn bezig met de wasch of
houden een buurpraatje; een horlogemaker oefent met primitieve werktuigen zijn

bedrijf uit. Het comité beijvert zich allen te voorzien van kleeven. Zoo zoetjes aan geraken de ballingen hier thuis.

1500

Voor de militairen.

Te Muiden werd Dinsdag de militaire bezetting gedurende enkele avonduren aangenaam beziggehouden. Een commissie, samengesteld uit militairen, had zich de medewerking weten te verzekeren van de heeren jhr. Jan Feith uit Hilversum en Kubbinga uit Amsterdam, die in de zaal van het "Alhambra Flottante", dat toevallig daar in de haven ligt, voor een dankbaar publiek – waaronder ook vele inwoners van Muiden – hunne kunst ten beste gaven, de heer Kubbinga door het zingen van eenige liederen, geacompagneerd door den heer dr. Van der Chijs, de heer Feith door een paar alleraardigste voordrachten, afgewisseld door leuke bioscopenummers, eveneens

1505

1510

Roode Kruis.

Het hoofdcomité van het Nederlandsche Roode Kruis deelt mede: Reeds een paar keeren werd in de bladen de aandacht gevestigd op het centraal magazijn, dat sedert half Augustus vanwege dit comité is ingericht in het welwillend daarvoor beschikbaar gestelde perceel Lange Voorhout No. 18 te 's-Gravenhage. Bij die gelegenheid werd medegedeeld, dat in dit magazijn verzameld zouden worden allerhande versnaperingen voor zieke militairen van land- en zeemacht. Sinds werden vele goede gaven van heinde en verre met grooten dank ontvangen. Sedert eenigen tijd echter is die toevloed zeer verminderd, men zou zelfs kunnen spreken van opgehouden. De mogelijkheid zou kunnen bestaan, dat algemeen zich de meening heeft gevestigd, dat in deze tijden, waarin zooveel bevraagd wordt voor allerlei goede en nuttige doeleinden, de hierbedoelde gaven minder noodig zouden zijn. Zoo dit aldus mocht zijn, dan meent het hoofdcomité voornoemd daartegen ten sterkste te moeten opkomen. Het zij nogmaals uitdrukkelijk gezegd, dat de beschikbare voorraad uitsluitend ten goede komt aan zieke Nederlandsche militairen van leger en vloot, en dat voor dezen, voor zoover bekend, van geen andere zijde in dit opzicht gezorgd wordt.

1515

1520

1525

Waar een ieder zeer wel overtuigd is, dat het moreel van het in dienst zijnde personeel van leger en vloot zoo hoog mogelijk opgevoerd en zoo alzijdig mogelijk gesteund moet worden, hoeveel te meer is dit dan het geval met hen, die door de van hen gevergdte diensten en ten gevolge van de slechte weertoestanden, welke bestaan hebben en zeer zeker met het naderend najaar nog vaak zullen voorkomen, ziek zijn geworden. Hoe sneller deze menschen er weer bovenop gebracht worden, zooveel te eerder zijn zij weer geschikt voor den dienst van het vaderland, als dit hun persoon en hunne krachten noodig mocht hebben. Zorgt hiervoor eenerzijds de geneeskundige dienst, anderzijds kan de Nederlandsche burgerij daartoe medewerken door te zorgen, dat het hun aan niets ontbreekt, waardoor zij gesterkt zullen worden in de overtuiging, dat de burgerij met hen leeft en voelt, ten gevolge waarvan hun moreel, vaak een eerste eisch voor genezing, teel baat zal vinden. Het hoofdcomité, vermeenende met het bovenstaande duidelijk te hebben uiteengezet het goed recht en het hooge nut der inzameling, doet voorts weten, dat sinds eenigen tijd vele verzendingen hebben plaats gehad naar verschillende ziekeninrichtingen hier te lande, waarvoor dankbetuigingen der chefs ontvangen werden. Geen verstrekking heeft plaats gehad dan op aanvraag van den Geneeskundigen Dienst, zoodat een ieder overtuigd kan zijn, dat zijn eventueele gave te meesten nutte aangewend wordt. Waar echter afgaat en niet bijkomt, daar... en daarom doet het hoofdcomité nogmaals een beroep op een ieder om den voorraad te helpen aanvullen, opdat, zooveel mogelijk, aan alle nog inkomende aanvragen (en dit zullen er vele zijn, blijkens de opgedane ondervinding) kan worden voldaan.

1530

1535

1540

1545

De aandacht wordt er op gevestigd, dat alles welkom is, maar voornamelijk gevraagd wordt: vruchtenwijn, bessensap, limonade, eau de cologne, thee, cacao, chocolade, jams, vruchten ou water, sardines, haring (in kleine vaatjes), sigaren, sigaretten, rooktabak, tabakspijpen van hout, sigarenpijpjes, zakmesjes, terwijl bovendien lectuur (ook geïllustreerde tijdschriften) en spelletjes (Halma, Reversi, dam-, domino-, belegering enz. enz.) zeer welkom zijn. Voor het geval iemand niet in de gelegenheid is iets van bovengenoemde voorwerpen te renderen, kan hij/zij volstaan met een geldzending aan het adres van jhr. E. G. Wichers, Lange Voorhout No. 18, Den Haag, die door het Hoofdcomité belast is met eventueelen aankoop der aangevraagde artikelen, waarvan toezending in onvoldoende mate heeft plaats gehad. Het Hoofdcomité is overtuigd met tevergeefs voor dit zeker goede en nuttige doel nogmaals een beroep te doen op de Nederlandsche burgerij. Voor zoover Den Haag en Scheveningen betreft, zullen goederen gaarne worden afgehaald na ontvangst van een briefkaart aan het centraal magazijn van het Nederlandsche. Roode Kruis, Lange Voorhout 18, of na een

1550

1555

1560

telefonisch bericht onder no. 8460 H.

1565

Amerikaansche Roode Kruis-schip.

Het door Amerika uitgeruste Roode Kruis-schip wordt omstreeks 6 October a.s. te Rotterdam verwacht. De gezant van de Vereenigde Staten in Den Haag heeft de noodige beschikkingen genomen voor de ontvangst van het schip te Rotterdam, dat, zooals bekend, door de Nederlandsche Regeering is vrijgesteld van betaling van invoerrechten. Het vaartuig komt van Bordeaux, waar 't het voor Frankrijk bestemde personeel van het Roode Kruis met het noodige materieel ontscheept heeft. Het schip komt h. t. l. aan met 2 compagnieën geneesheeren, personeel voor ziekenverpleging enz., waarvan de ééne bestemd is voor Duitschland, de andere voor Oostenrijk-Hongarije. Verder voert het mede 3 ladingen genees- en verbandmiddelen, tot een gezamenlijken inhoud van 150 ton, te verdeelen onder België, Duitschland en Oostenrijk-Hongarije. Dr. Van Dyke hoopt bij de aankomst zijne landgenooten met de ambulances te Rotterdam aanwezig te zijn.

1580

Een feestavond voor ons garnizoen.

Er wordt wel veel gedaan, om onzen soldaten wat afwisseling te bezorgen. Herhaaldelijk kan men lezen van ontspannings-avondjes in de forten of in de grensgarnizoenen; ook de L. W.-ers en miliciens in het Amsterdamsche garnizoen krijgen nu en dan amusement. Zoo bevonden zich gisteravond in de Artis-concertzaal vele militairen, om de scherm-demonstraties te zien en te luisteren naar Pisuisse. Zooals kapitein Scharroo in zijn openingswoord te recht opmerkte, is juist voor de militairen het leeren van schermen van veel belang; jammer is het, zoo zeide spr., dat het schermen door officieren en manschappen nog zoo weinig beoefend wordt. Met belangstelling werden dan ook de demonstraties op floret, degen en sabel gevolgd en verscheidene malen klonk na mooie touché's applaus. Het programma vermeldde o.a. de volgende namen: Prof. Giovanni Giandomenici (Italië) en de heeren Nicola Aphel (Italië), A. Bekkers, mr. V. G. A. Boll, A. Bos P.Azn., L. Delaunoy, Kapitein P. W. Scharroo, J. E. Spever, F. Vigeveno, M. B. Zeldenrust, S. Zeldenrust (Antwerpen). Voorts kregen wij wedstrijden op degen en sabel en bajonet-vechten te zien. Na het geklik-klak der floretten klonk door de zaal de stem van den vertolker van het levenslied. Pisuisse zong eenige zijner succes-liederen en vertelde een paar aardige anecdotes uit zijn leven te midden der soldaten op Atjeh. Ook de heer Hemsing, die als begeleider en ook als zanger optrad, kreeg veel applaus. Beiden werd door kapitein Scharroo met eenige waardeerende woorden een krans overhandigd. De feestavond werd door verscheidene officieren bijgewoond: aanwezig waren o.m. de plaatselijke commandant kolonel Schott, kolonel Van der Moer van den geneeskundigen dienst en de hoofdcommissaris van politie de heer Roest van Limburg, deze laatste in reserve-officiers-uniform.

1605

Lijdende Nederlanders te Gheel.

Gistermiddag werd te 's-Gravenhage gehouden de 22e algemeene vergadering der Vereeniging in het belang van lijdende Nederlanders, verpleegd te Gheel (België). Uit de rekening en verantwoording bleek dat verlies was te constateeren aan contribuanten: de oorlogstijd heeft ook hierop zijn invloed doen gevoelen, wel stonden daar dit jaar extra-giften en legaten tegenover, maar vaste contributies zijn zoo gewenscht en zoo noodig; de Belgische regeering en de Nederlandsche regeering blijven niet achterwege. De voorzitter, ds. E. J. F. van Dissel, werd als bestuurslid herkozen.

1615

Gemeenteraad van Maastricht.

Na afloop van de agenda in de gemeenteraadszitting van gisteravond vroeg de heer Nafzger het woord, om eenige vragen te stellen. Hij begon met te waardeeren, dat het gemeentebestuur getracht heeft naar werkverschaffing door noodstandsarbeiden te doen uitvoeren. En hij wijst er op, dat, met het oog op het aanleggen van nieuwe straten veel werken voor gasverlichting en rioleering konden gemaakt worden, vooral, nu er in de ijzergieterijen weinig werk is, ook het in orde maken van terreinen en waar de woningnood zoo groot is, ook het van gemeentewege doen bouwen van huizen voor verschillende categorieën is aan te bevelen. Het is nu een uitmuntende tijd om die werken ten uitvoer te brengen. Minder kan hij waardeeren, dat voor die noodstandswerken de vastgestelde minimumloonsverordening buiten werking gesteld is. Waar we er naar streven om een normalen toestand te bereiken en het economisch evenwicht hersteld willen zien, is het drukken der loonen volgens spreker erger dan werkloosheid. Hij haalt voorbeelden uit andere gemeenten aan, waar dit niet geschiedt. Ook hij particuliere werkgevers te dezer stede is de loonstandaard niet

1630 verlaagd. Hij doet een voorstel voor deze noodstandsarbeiden de
 minimumloonverordening te handhaven. Verder spreekt hij over den massalen opkoop en
 uitvoer van levensmiddelen voor dagelijksch gebruik. Dit is vooral hier in het Zuiden
 van Limburg merkbaar dat tusschen de verschillende oorlogvoerende naties in ligt. Op
 1635 massale wijze is brood uitgevoerd, zeep, petroleum, aardappelen enz., waardoor de
 detailprijzen aanmerkelijk zijn gestegen. Hij had niet de verzekering, dat het zou
 zijn: Tot hier toe en niet verder. Hij is bevreesd, dat ook in andere artikelen
 handel in het groot zal worden gedreven en vindt, dat het gemeentebestuur een wakend
 oog in het zeil moet houden. Ook de heeren Köbben en Janssen sluiten zich aan bij den
 1640 heer Nafzger over 't verschaffen van werk en wilden o.a. ook de voorbereidende
 werkzaamheden voor 't nieuwe postkantoor uitgevoerd hebben. Mr. Janssen wijst er
 vooral op, dat de gemeente, wanneer ze terreinen laat nivelleeren, voor haar geld
 arbeid krijgt, terwijl ze anders moet ondersteunen zonder er genot van te hebben. Hij
 wil in den meest uitgebreiden zin werken uitgevoerd hebben. Wat de loonen betreft,
 hij wil de verordening alleen toegepast zien op vakarbeiders, die natuurlijk meer
 1645 presteeren dan losse werkkrachten. De heer Schoonbrood vindt, dat nood wet breekt. We
 zijn in een noodtoestand en de gemeente is niet gebonden aan de
 minimumloonsverordening vast te houden.
 De voorzitter antwoordt, dat van de zijde van het dagelijksch bestuur alles gedaan
 wordt om de menschen aan het werk te zetten. IJzergieterijen hebben niet zoozeer
 1650 gebrek aan werk als aan enkele geschikte werklieden. Grintexploitatie en
 terreinnivelleering zal worden toegepast. Wat den woningnood betreft, de voorzitter
 is voorstander van het bouwen door particuliere vereenigingen. Hij zou er niet tegen
 opzien aan den gemeenteraad voorstellen te doen terreinen tegen lagen prijs en
 billijke betalingsvoorwaarden, ja; zelfs hypotheeken erop te bezorgen, om huizen te
 1655 bouwen op eenigszins uitgebreide schaal en voldoende aan zekere voorwaarden, Hij is
 het, wat de loonen betreft, niet eens met den heer Nafzger. 't Zijn voor het grootste
 gedeelte geen vakarbeiders. Het verbod van uitvoer ligt in de bevoegdheid van het
 gemeentebestuur. Zoover het in zijn macht ligt, heeft de burgemeester getracht met de
 1660 meelcommissie samenstelling en prijs van het brood te bepalen. Van den grooten
 uitvoer van brood heeft voorzitter mededeeling gedaan aan den minister. Men zal dus
 moeten afwachten, hoe daaromtrent gehandeld zal worden. Mocht de uitvoer zoo'n vaart
 nemen, dat die aanleiding mocht geven tot ongemotiveerde prijsverhooging, dan zal hij
 weten in te grijpen. Aan den directeur-generaal der Posterijen is aangevraagd den
 bouw van het postkantoor aan te besteden. Het voorstel van den heer Nafzger kwam niet
 1665 in behandeling. De gemeenteraad heeft een voorschot verleend aan de bouwvereeniging
 St. Servatius tot het bouwen van 22 arbeiderswoningen.

ONDER DE STREEP.

Bij den weg.

1670 De Vlaamsche Tale.

– In een onzer Zuid-Zeeuwsche bladen, de "Ter Neuzensche Courant", gelezen dit
 kruimige alleenspraakje van een Vlaamsch madameke over een barer soldaten-ervaringen:
 "Awel, meneer, onze soldaatjes doen wet af, zelle; meneer, meneer, 't is nie te
 geleuve; zal 'k ik ou 'n keer gaon vertelle van bij ons, 'n paar daoge alveurens
 1675 demme naar ier zijn gekomme. In den morgend tegen den noen kwam er 'n greuten troep
 op de grand'place en 'n partie er af sjuust bij ons huis; si, ze viele zoo mèr ter
 neer, zoo vermoeid as ze waore, meneer; der waoren der bij, die sliepen mee dè ze
 daor laoge, zoo maor mit ulder heufd op de kasseie, of op uldre ransel, of iergend
 anders op, dè waor sjuust gelijk; officiers en soldaoten, alles lag zeu maor deureen;
 1680 en der waoren der bij met 'n hoed op en met 'n klak op, want meneer, die waren ulder
 soldaotenklaksken kwijt geraakt; eene liep met een trui aan en euk eene met 'n
 colberken, dèt 'm veuls te klein waer, maar awel, ge most er toch om lache zelle! Mer
 anders zoude gij van den troep bang zijn geworre, meneer; wè gaode gij peize, ze
 waore zeker in geen drei weke geschore, en vuil en bestuift, si, 't waore sjuust alve
 1685 beeste...

Ielijk kwam toegeleupe en de erme kjerls vroegen om drinken, want 't was werm. 'k
 leup sebiet in uis terug en 'k zeg tegen Sjosef, dè is m'ne man: "Zouwe we die erme
 dutse nie 'n kanneke hier brenge?" "Wè zoude gij anders doen?" zeit ij, want ii is
 nog veul meer méelijener van caractère as ik, meneer, "zal 'k ik terstond den kelder
 1690 ingaon, zelle". Awel, om 't kort veurts te vertellen, meneer, ik droeg maor bier naor
 die soldaotjes, ' Sjosef tapte al maor deur en we, hadden pas 'n klein tonneke
 aangestoken en we ebben 't in 't gansche laote afleupe, er bleef, si, geen druppelken
 meer over... En zoo brocht 'n iegelijk wèt! Gij kunt peize, meneer, of ulder dè goed
 1695 dcc; ze vlogen der op aon, awel, lijk 'n kat op 'n muis; en dankbaor as ze waore, 'k
 ik 't ou zeu nie zegge... Mèr toen kwam pertan 't scheunste, meneer; 'k ga 'k ik ou

dè nog 'ns gauw meedeelen. We zouwe sjuust an onzen diner beginne, as de winkeldeur opengaat, en 'n greute kjerl binnenkumt, euk 'n soldaat. 'k Moet ou zeu waor zegge, meneer, k schrok af em, awel, gij zoudt euk geschrokke hebbe, as 'k ou gao zegge, dè 't 'n. reus waor, met 'n eel greut, maor maoger wezen; de beene onder z'n euge stonden veuruit, en z'n euge zelf, awel, die rolden zeu maor rond, as ij rondkeek; en ij had 'n baord van daoge oud en eel z'n wezen waor basané, basaué – awel "gebruind", zegde ulder ier.

1700 'k Stond zoo waor te beve, meneer en pertant, 'k ben anders nie verlege zelle.

"Madame", zeit ij, "madame 'k en edde gij nie 'n keer 'n beetsje geld veur mij om wèt toebak te keupe, as 't ou blijft, neem 't mij nie kwaolijk, madame?" zeit ij. 'k Geef 'm zoo snel meugelijk 'n fransken; ge moet awaor tegenweurdig toch zeker wèt veur 'n soldaat over ebbe, wè zegde gij, meneer, en ik peinsde, nou gade gij sebiet vertrekke, want 'k ben bang van ou; en daarbij m'ne soep zou koud worrè en 'k vind, dè de soep, om oprecht smaokelijk te zijn, pertant nie koud moet zijn! "Merci, madame", zeit jj, "merci zelle!" Maor onze kadee gink nie. "Madame," zeit hij weer, "gij et pio 'n crayonnekej?" Ik trok 'n schuifken uit en langde 'm 'n potloodsjen. "Madame" zei ij, "'k gao ou 'n keer m'n adres geve!" En wèt gaot ij doen, meneer? Peist 'n keer, ij gaot naor de muur en schrijft er met groote letters op: "Henri Grosjean de Madagascar." "Luistert naar mij, as 't ou blijft, madame" zeit ij weer,

1710 "wij zijn met onzen gevijven, ik, m'n vader, m'n twee broers en de man van mijn zuster; wij zijn van Madagascar gekome, waor wij zooveul as gardes zijn in de bosschen; 't geweer is onze vriend, zelle; madameke, gij gaot wel geleuve, dat elke kogel van ons raak zal zijn: men zal van ons spreke, gij gaot van ons heure: we zulle ze 'n keer 'n scheun leske geven!" En toen, met de deur in de hand: "Marci, madame, artelijk dank, veur ouw goedheid!" IJ waor veurts, meneer, en of 'k ik content waor!

1720

Een Duitse kanonneerboot verkocht voor f1.20.

De correspondent te Canton van de *China Mail* schrijft: Eenige dagen voor de oorlog tusschen Engeland en Duitschland uitbrak, stoomde de Duitse kanonneerboot "Tsingtau" de rivier op en wierp haar anker uit voor de Esplanade. Het vaartuig was gevechtsklaar. Twee dagen later werd het grootste gedeelte der bemanning naar Tsingtau gezonden en werd de hoofdmachinist in commando gesteld over het vaartuig. Den avond na de oorlogsverklaring werd echter het argwaan van tal van ingezetenen te Canton opgewekt door het feit dat er aan boord stoom werd opgemaakt, hetgeen van uit de Esplanade opgemerkt kon worden en tevens dat alle andere voorbereidingen werden getroffen voor een ongemerkt en overhaast vertrek. Men waarschuwde den Britschen consul. Toen deze kwam was de "Tsingtau" echter reeds onder stoom en gleed zij met een aardig vaartje de rivier af. Buitengaats liet de hoofdmachinist-waarnemend-commandant alle munitie overboord werpen, vastbesloten dat geen vijandelijke natie het geheim der chemische samenstelling van het Duitse kruit zou doorgronden. Daarna keerde hij weer naar zijn oude ankerplaats terug en verpatste de geheele schuit, – waarschijnlijk met geschut en al, doch dit staat er niet bij – aan een der voornaamste Duitse firma's ter plaatse voor – schrik niet! – één Mexicaansche dollar, zegge één gulden twintig cts. Gisteren is de Duitse marinevlag neergehaald en werd de vroegere trotsche oorlogsbodem ingeschreven als een gewone koopvaarder!

1725

1730

1735

1740

Het opzettelijk beleedigen van het hoofd van een bevrienden Staat.

Wegens dit misdrijf moest de heer S. W. Coltof, redacteur van "De Nederlandsche Financier, Dagelijksche Beurscourant", heden voor de Vierde Kamer der Rechtbank alhier terechtstaan. De beklagde liet verstek gaan en de officier van justitie las de dagvaarding dermate onduidelijk voor, dat niet te volgen was waaruit de beleediging heeft bestaan. Alleen hoorden wij, dat de beleediging was gepleegd in een artikel, verschenen in "De Nederlandsche Financier", en den Keizer van Duitschland was aangedaan. In verband met de tijdsomstandigheden en omdat een gedeelte van het Rijk in staat van oorlog en beleg verkeert en omdat het 't hoofd van een bevrienden Staat geldt, gelastte de Rechtbank de behandeling der zaak met gesloten deuren. Het O. M., mr. baron Van Lamsweerde, eischte drie maanden gevangenisstraf tegen den niet verschenen beklagde.

1745

1750

TELEGRAMMEN.

Griekenland en Turkije.

KONSTANTINOPEL, 1 Oct. (W. B.) Volgens berichten uit authentieke bron, zijn in verband met de jongste gedachtenwisseling tusschen de Porte en Griekenland, over de in beslagname van grondbezit van Mohammedanen in Macedonië en Epirus, de beide regeeringen overeengekomen, den zetel der Turksch-Helleensche landverhuizingscommissie van Smyrna naar Konstantinopel over te brengen, om de

1760

quaestie van den ruil tusschen het Mohammedaansche grondbezit en Griekenland, en het Grieksche grondbezit in Klein-Azië te bespoedigen.

1765 **DE OORLOG.**

**Op het Oostelijk oorlogstooneel.
Officieele Russische mededeeling.**

De Russische legatie heeft de volgende mededeelingen ontvangen over de
krijgsverrichtingen der Russische legers: Op het Pruisische front strekten de
1770 gevechten zich 28 September uit over de linie tusschen Ossovetz-Druskeniki en Sima.
Een nieuwe poging van de Duitschers om de Njemen over te trekken is afgeslagen. Een
heftig gevecht wordt geleverd om het bezit van den noordelijken zoom van de bosschen
van Augustow. In West-Galicië bij Dukla is de Oostenrijksche achterhoede
teruggedreven. Een troep, die over Frysztak aftrok, heeft in handen der Russen zijn
1775 artillerie achtergelaten en een legertrain van 400 voertuigen. In de streek van
Krosno hebben de Russen 200 krijgsgevangenen gemaakt, van zes verschillende
legerkorpsen.

BELGIË.

1780 **De toestand in Luik.**

Uit Maastricht wordt ons geseind: Sedert gisteren wordt onze stad weer overstroomd
met mannelijke vluchtelingen. In de provincie Luik is namelijk door de Duitschers
afgekondigd, dat geen enkel Belg tusschen 20 en 45 jaar, die dienstplichtig geweest
is, de grens over mag. Die mannen worden gevangen genomen en naar Duitschland
1785 gebracht. Ook de lichter 1914, die in alle provinciën van België onder de wapenen
geroepen is, wordt naar Keulen vervoerd en dan als militaire krijgsgevangenen
behandeld. Nu hebben al die mannen, zonder pas, langs onbekende wegen, de grens weten
te bereiken en voelen zich hier veilig.

1790 **DUITSCHLAND.**

Een tegenspraak.

Officieel wordt ons verzocht door de Deutsche legatie om een - niet door ons
opgenomen - mededeeling uit Bordeaux, dat de Deutsche generaal-veldmaarschalk Von
Kluck, commandant van een in Frankrijk opereerend legercorps, van zijn commando zou
1795 zijn ontheven en zelfmoord zou hebben gepleegd, tegen te spreken. Het bericht is
verzonden.

VEREENIGDE STATEN.

Klachten over de censuur.

De Amerikaansche bladen deelen, volgens een telegram uit Washington aan de "Times"
mede, dat het Amerikaansche departement van buitenlandsche zaken hoopt eenige
verzachting te kunnen verkrijgen in de Britsche censuur op handelsberichten. Men
klaagt te New-York dat zooveel onschuldige handelstelegrammen van en naar neutrale
landen, als Nederland, Denemarken, eenvoudig worden achtergehouden. En de
1805 Amerikaansche bladen klagen eveneens over de Britsche censuur, die brieven uit
Duitschland aan hun Londensche vertegenwoordigers of aan henzelf doet achterhouden.
Dat is te meer te betreuren, merkt de "Times"-correspondent op, omdat wel brieven
binnenkomen uit Den Haag en andere plaatsen, waarin een overzicht wordt gegeven van
het Duitsche standpunt. Vele van die brieven zijn van welbekende Amerikaansche
1810 journalisten en zij wekken, zegt de correspondent, den indruk alsof de berichten over
de Deutsche "barbaarschheden" slechts partijdige verzinsels zijn. De "Tribune" bijv.
betreurt het wel dat dit nieuws over Nederland moet komen, maar zegt het blad, "dat
is de eenige methode om de Londensche censuur om den tuin te leiden". En de
correspondent van de "Times" die het gevaar van de Britsche censuur groot acht, omdat
1815 men de Deutsche berichten toch wel in Amerika verkrijgt en belemmerd wordt in de
verkrijging van dit nieuws over Engeland, waar men het dan, zoo is blijkbaar zijn
bedoeling, dadelijk in Engelsch licht kan stellen, zegt, dat "het gevaar van
misverstand kan worden vermeden, als het Amerikaansche volk kan worden overtuigd dat
de Britsche censuur alleen betreft, het nieuws dat van militaire waarde kan zijn voor
1820 den vijand".

ENGELAND.

(Van onzen Londenschen berichtgever.) LONDEN, 26 September.

Censuur en neutraal nieuws.

1825 Een vriend in het vaderland, die steeds een verwoed postzegel-verzamelaar was,
schreef mij dezer dagen: "Als ge mij weer schrijft, zend dan geen briefkaart, doch
een brief, dan heb ik kans dien te ontvangen met het roode sluit-stukje, waarop

aangeteekend dat de brief door den censor geopend was; zulke enveloppen krijgen waarde voor postzegel-verzamelaars". Ik zal eerlang aan zijn verzoek voldoen, al ware
 1830 het slechts omdat dit de eerste Hollander was, van wien ik vernam dat hij blijkbaar met den Engelschen censor is ingenomen; misschien zijn er zoo meer in Nederland, hier moet ik dien eersten Hollander nog ontmoeten, die niet over de censuur moppert. Niet om de censuur als zoodanig, want men begrijpt wel dat toezicht der Regeering op onze correspondentie noodig is, vooral omdat gebleken is dat Nederlanders hier zich
 1835 geleend hebben om brieven bestemd voor Duitschland door bemiddeling van vrienden in Nederland, naar het tegen Engeland strijdende land door te zenden, iets wat de War Office hier bezwaarlijk kan goedkeuren. Maar wat vele Hollanders hier in den censuur hindert is dat zij daardoor hun correspondentie zoo laat ontvangen en dat sommige brieven uit Nederland bezorgd worden, zonder dat de censor ze opende, terwijl anderen van dat openen wel het bewijs droegen; ik zelf heb dat reeds eenige malen
 1840 ondervonden. Eén andere grief, die ik hoorde is dat brieven van hier verzonden heelemaal niet in Nederland kwamen, waaruit men op moet maken dat ze als ze iets bevat hebben wat de censor minder juist vond, eenvoudig naar de prullemand verhuisden. Ik heb zulks hooren verklaren met de mededeeling dat het aantal dergenen,
 1845 die voor de censuur de brieven te lezen hebben, niet voldoende was tot dusverre en dat hun aantal - mannen, die het Nederlandsch en meer vreemde talen machtig zijn - eerstdaags uitgebreid zal worden. Is dat inderdaad het geval, dan mogen wij hopen dat de moeilijkheden spoedig uit den weg zullen zijn geruimd. Heden hoorde ik beweren, dat in verband met een ander soort
 1850 censuur, de men uitvoer van verschillende handels-artikelen naar en van ons vaderland, onze Minister van Handel, de heer Treub, zelfte Londen was geweest en met de Engelsche Regeering had geconfereerd; zelfs werd beweerd dat Zijne Excellentie naar Engeland was gekomen aan boord van een Nederlandsch oorlogsschip. Mede werd mij verteld dat thans de invoer van alle handelsartikelen naar Nederland door de
 1855 Engelsche Regeering was verboden. Ik heb naar de juistheid dezer geruchten een onderzoek ingesteld en uit de meest officieele bron werd mij verzekerd dat beide beslist niet meer waren dan praatjes. Nu ik toch over censuur schrijf, wensch ik melding te maken van een niet onbelangrijk artikel, dat het Engelsche weekblad "The Economist" van heden, aan deze quaestie wijdt, onder het opschrift: "Neutral trade and neutral news". Het weekblad geeft toe, dat de quaestie van den handel der
 1860 neutrale staten in dezen tijd een moeilijke is. "Moeten wij," vraagt het blad, "allereerst trachten Duitsche en Oostenrijksche kooplieden en fabrikanten tot bankroetschap en een staat van geruïneerd zijn te brengen in de hoop de werkloosheid en ontevredenheid in Duitschland en Oostenrijk te doen vermeederen, of moeten wij dit van minder belang achten ter wille van onze eigen fabrikanten, werklieden,
 1865 winkeliers en kooplieden, en van het aankweken van vriendschappelijken geest jegens dit land onder de kleine natiën van Europa, voor wier belangen tegen Duitschland in Engeland, zooals de Eerste Minister en de Kanselier der Schatkist zeiden, als kampioen in dezen oorlog was gegaan? Het is een vraagstuk, dat uit elk oogpunt
 1870 critische studie eischt en verdient," en "The Economist" meent, dat in elk geval voor de betrokken autoriteiten, zoowel militaire als maritieme, door posterijen, handel en perscensor, drie beginselen dienen te gelden: 1o. dat alle Britsche onderdanen en alle Britsche nieuwsbladen van welke politieke kleur en partij ook, gelijk moeten worden behandeld; 2o. dat kleine neutrale Staten moeten behandeld worden op dezelfde
 1875 manier als de groote neutrale landen en dat groote neutrale staten even streng moeten behandeld worden als de kleine; 3o. dat Engeland om een vermoedelijke schade te berokkenen aan Duitsche nijverheid en handel, niet sommige opofferingen en zware verliezen moet opleggen aan zijn eigen nijverheids-districten en zijn neutrale afnemers.
 1880 "Een zeer zonderling staaltje van handelspolitiek in oorlogstijd, zegt het blad verder, "is in de laatste dagen geleverd. Een der wijdst-vertakte van onze groote industrieën is die welke afhangt van suiker als ruw materiaal. In sommige takken is suiker meer, in andere minder van belang. Bij de fabricatie van jam, marmelade, conserven, banketbakkers-werk van allerlei aard speelt suiker een groote rol; voor de
 1885 fabricatie van beschuit, bier en vele niet-alcoholhoudende dranken is het een artikel van minder, doch toch nog van groot belang. En na brood, vleesch, aardappelen, is suiker misschien het voornaamste artikel in een werkmans-huishouden. De Regeering is zich zóó bewust van het gevaar van hooge suikerprijzen door den stilstand in de bietsuikerindustrie op het vasteland en de bijkans geheele opdroging van onze
 1890 voornaamste bron van aanvoer, dat zij een staatscommissie heeft benoemd om over die quaestie te adviseeren. Er wordt gezegd, dat zij groote hoeveelheden rietsuiker heeft gekocht, die spoedig in Engeland zullen komen. De Duitsche Regeering is er op tegen, dat een zoo belangrijke grondstof als suiker naar Groot-Britannië zal gezonden

1895 worden, omdat dit land misschien de grootste fabrikant is van beschuit, jam en
 1900 gebaksartikelen. Daarom verboden bij het begin van den oorlog de Duitsche en
 Oostenrijksche regeeringen streng den uitvoer van suiker, zelfs naar neutrale landen,
 vreezende, dat die aan ons zou worden gezonden. Toen ging er dadelijk een hevig
 1905 protest op van de suikerbietbouwers en suikerhandelaars in Duitschland, die zich met
 ondergang bedreigd zagen. In de laatste drie weken schijnt het, dat de Duitsche
 Regeering haar houding gewijzigd heeft en dat een kleine hoeveelheid suiker door
 neutrale landen zijn weg vond naar Engeland, evenals gedurende den Krim-oorlog
 Russisch graan zijn weg vond naar onze havens. In die dagen moedigden wij gaarne dien
 1910 handel aan, omdat daardoor voorkomen werd, dat de graanprijzen hier schreeuwend hoog
 konden worden. Om dezelfde reden moesten wij blijde zijn thans uit Duitschland door
 1905 neutrale landen deze belangrijke grondstof voor Britsche nijverheid te kunnen
 ontvangen. Doch ongelukkigerwijze voor den Britschen handel, heeft de wensch,
 Duitschland nadeel te berokkenen, gezegevierd, en zijn wij besloten riet te
 aanvaarden het voordeel dat de Duitsche Regeering gedwongen werd ons toe te staan!
 Want – en dan volgt het u reeds bekende verbod van suiker-invoer uit Holland in
 1910 Engeland. "The Economist" zegt dienaangaande: "Het is bezwaarlijk te zien hoe het
 verbod van invoer van Duitsche suiker door Holland inderdaad aan Duitschland schade
 kan doen, daar niets dat land kan beletten zijn suiker te verkoopen aan Amerika,
 indien het voordeel wil halen uit de thans hooge prijzen. Dit zou den Britschen
 1915 verbruiker ten goede komen, daar de Amerikanen dan niet zooveel nodig zouden hebben
 van den Cubaanschen oogst, die dan hier zou komen. Het koopen in de Vereenigde Staten
 zou de prijzen doen dalen, in hoeverre zou natuurlijk afhangen van de in Duitschland
 vrijgekomen suiker. Aan den anderen kant heeft de Fransche Regeering toegestaan den
 uitvoer van huiden naar neutrale staten, zoodat Fransche huiden mogen gezonden worden
 1920 naar Holland en van daar naar Duitschland om daarvan schoenen te maken voor het
 Duitsche leger!" Ten aanzien der censuur op brieven schrijft het blad: "Wat betreft
 de opening van particuliere brieven aan en van bewoners van neutrale staten, zulks
 is, naar wij meenen iets dat nooit voorgekomen is en wij weten zelfs niet dat men
 zulks deed gedurende de oorlogen in Napoleons tijd.
 1925 Het komt ons voor noodzakelijkerwijze te moeten leiden tot openen op goed geluk af en
 met veel bevoorrechting gepaard gaan. Zoo worden sommige brieven, niet allen, van en
 naar Nederland, Noorwegen, Zweden en Denemarken geopend, ook enkele naar en van
 Italië. Zoover wij vernamen, of door ondervinding weten, laat men brieven van en naar
 de Vereenigde Staten en Spanje ongemoeid. Het is moeilijk in te zien welke voordeelen
 1930 men daarmede bereikt, vooral ten aanzien van kranten. Wij meenden dat de overeenkomst
 was dat een krant, die nieuws mocht ontvangen dat mogelijk van eenig belang kan zijn
 voor den vijand, voor de verspreiding onderworpen zou worden aan het oordeel van den
 pers-censor. Maar wat is dan het voordeel van het openen van brieven aan een
 redacteur in Holland, Scandinavië of Italië? Bovendien, kranten, die er het geld voor
 over hebben kunnen correspondenten zenden om nieuws te krijgen ter plaatse en
 1935 daarvoor voorkomen de onzekerheid en vertraging en de onaangenaamheid van de opening
 der brieven. In elk geval, als het stelsel gehandhaafd wordt, mocht wel een lijst
 gepubliceerd worden van de personen, die geautoriseerd worden de brieven te openen.
 Doch over het geheel zouden wij tot de Regeering willen zeggen dat de geheele
 politiek van het openen van particuliere brieven van neutrale staten behoort herzien
 1940 te worden. Want niet alleen dat de voordeelen, die men nu van het stelsel heeft,
 onbeduidend schijnen, het werkt, gelijk wij gezegd hebben, maar op goed geluk af en
 schijnt onbillijkheid mede te brengen.
 Het zelfde geldt tot zekere hoogte ten aanzien der beperkingen opgelegd aan
 1945 betrouwbare en patriotische Britsche firma's ten aanzien van het gebruik van
 handelscoden met hun klanten. Nog iets. Het is beslist wenschelijk dat het publiek op
 de hoogte zij van hetgeen er omgaat in Duitschland en Oostenrijk. Maar Engelschen,
 die van Holland en Scandinavië terugkeeren, worden bij aankomst doorzocht naar
 kranten en daarvan, als zij ze hebben, door de douanen-beambten beroofd. Londensche
 1950 firma's mogen geen Deutsche bladen van Holland laten komen op gevaar af te worden
 gevangen gezet wegens handelen met den vijand. En toch drukken de "Times" en andere
 kranten belangrijke uittreksels uit Deutsche bladen af, die zij op een of andere
 wijze krijgen. Het zou wel goed zijn in deze wat meer logisch te zijn en gezond
 verstand te toonen. Waarom een nuttigen handel tegen te gaan? De vijand kan er enkele
 1955 stuivers door ontvangen, doch als Engelschen journalisten geoorloofd was Deutsche
 kranten te koopen tot het einde van den oorlog, zou de daaraan bestede som niet een
 fractie dekken der totale oorlogskosten van Duitschland." Er is heel veel in al deze
 opmerkingen van "The Economist", wat wij Nederlanders hier volkomen onderschrijven en
 we zullen maar hopen dat zij, gemaakt door een dergelijk gezaghebbend weekblad, op
 degenen, die handels- en posterij-censuur uitoefenen in dezen oorlogstijd, van

1960 invloed zullen wezen.

SPANJE.

(Van een bijzonderen correspondent.)

A Dios Spanje.

1965 VIGO, 15 Sept.

De Spaansche oorlogsberichten worden steeds meer irriteerend. In onderlinge concurrentie weten de bladen niet meer wat ze uit hun duim zuigen; de totale onbekendheid met moderne talen maakt dat de berichten uit de buitenlandsche bladen steeds krommer in de Spaansche pers komen en het wordt thans werkelijk soms al te gek. Groote Madrileense bladen beweren, dat men hun draadloos uit Engeland seinde, dat de Zwitsersche regeering, ten bewijze van haar strikte neutraliteit evenveel hulptroepen uit Frankrijk als uit Duitschland teruggeroepen had; dat de Duitschers Namen binnenrukten door het gat, dat zij met slechts één schot uit hun nieuw geschut in de forten-omwalling geschoten hadden; dat voor Helgoland de Engelsche admiraals-dreadnought in heb Deutsche collega-schip om samen naar den kelder te gaan, enz. allemaal moois, dat slechts bewijst, dat ook de oorlogsberichtenuitvinders van dit mooie land nog een eeuw of wat ten achter zijn. Voor moderne moeilijkheden staan ze evenwel geenszins verlegen: ze laten onderzeesche mijnen eenvoudig opruimen voor een zeeoorlog begint door onderzeeërs – logisch, niet waar? – en wat de geographie betreft, geen nood: de Spanjaard zocht het toch niet op en vindt het even mooi te vernemen, dat er reeds twee forten van Amsterdam gevallen zijn als van Antwerpen. Soms is het al heel lastig uit die soep wijs te worden en te vinden wat er in het oorspronkelijk bericht gestaan kan hebben; soms is het makkelijker, zooals het bijv. het geval was met het bericht dat het Londensche dagblad "Andels-Vlaet" mededeelde, dat er ten Noordwesten van Maslu kanonschoten gehoord waren. Maar zoo duidelijk kregen wij ze niet dikwijls. Ook de zucht om het crescendo er in te houden speelt de Spaansche bladen parten. Zoo had een der grootste bladen van zijn oorlogscorrespondent in België (die heeren zitten nog allemaal op de Fransch-Spaansche grens, naar wij vernamen, samen in één hotel te Fuentarrabia) het mooie bericht gekregen, dat het slagveld bij Charleroi bedekt was met een "karpet" en lijken anderhalven meter dik. In een bericht over een lateren slag bleef er niets anders over dan dit "karpet"- twee meter dik te maken... Joost mag weten hoe dik dat lijken-karpet nu al geworden is!

In Spanje zelf gebeurt er natuurlijk niets interessants meer. De uitvinder van de atmosferische electriciteit en van de kruit-ontploffingen op grooten afstand heeft tevergeefs geprobeerd, na zijn schitterend geslaagde proefnemingen, zijn inventies aan de Spaansche regeering aan te bieden. Spanje, dat in 1898 zijn vloot verloor, ofschoon het toen, alleen op de wereld, onderzeeërs had kunnen hebben, als men de uitvinding van den Spanjaard Peralt had aangekocht; Spanje, dat de half-rigiede luchtschepen van Torree aan Engeland liet verkoopen, wilde ook thans de gelegenheid niet benutten om zich voorloopig het geheim van die kruitontploffingen, als verschrikkelijk aanvalswapen, te reserveeren. De uitvinder, Iglesias Blanco, wilde nu naar Berlijn om er zijn geheim te verkoopen. Hij werd echter eerst in Frankrijk vastgehouden, daarna zelfs uit Italië uitgewezen en kwam thans, na vergeefsche pogingen om over land Duitschland te bereiken, in Spanje terug. Hij heeft echter verklaard, dat hij zijn plannen en formules toch in Berlijn zal krijgen en misschien, dat dus nog in dezen oorlog dit ontzettende aanvalswapen gebezigd zal worden. Maar voor den journalist is er in deze tijden, die slechts oorlogsnieuws willen, in Spanje niets meer te doen: dus terug naar Holland. In gewone tijden een kleinigheid, thans via Madrid-Vigo-Holl. Lloyd-boot een geschiedenis van een of meer weken: 40 uren spoor en dan een zeereis juist zoolang als het de Heeren Franschen of Engelsche marineautoriteiten moge behagen. Doch de spoorreis Madrid-Vigo, langs de Portugeesche grens door Spaansch-Zwitserland maakt veel goed: een stukje wondermooie natuur, waarvan opgetogen te vertellen ware als er nog menschen waren, die in deze deze dagen nog in iets anders belang stelden dan in oorlog. Doch zijn die er?

Van het heerlijke Gallicië en van het mooie Vigo, met de schitterende baai, dus slechts enkele praktische woorden: wij hebben, er een consul of liever gezegd een viceconsul; eene Spanjaard, die geen vreemde talen spreekt, wiens consulaire rapport opgemaakt wordt door een Franschen bediende, die zelf reeds zoolang uit Frankrijk weg is dat hij zijn Fransch een beetje vergeten is, zoodat hij voor alle securiteit het mooie rapport, alvorens het langs den hierarchieken weg naar Den Haag gaat, laat bewerken door den beroepsconsul van een andere natie, wien het Fransch nog wat steviger in de pen zit! En leve onzen consulaire dienst! Na al het moois van Spaansche Hollandsche consuls, die ons systematisch het bestaan van Hollandsche handelshuizen ter plaatse verzwegen omdat dat concurrenten van hun waren, van

2030 Spaansche Hollandsche consuls, die voor maanden op reis waren zonder plaatsvervanger te benoemen (er is of was zelfs een havenplaats waar de consul sedert twee jaar afwezig was), na onze keurige herinneringen aan het legatiekantoor te Madrid, kwam, in de laatste Spaansche stad dit de deur dicht doen. Geen geschikte Hollanders ter
2035 plaatse? Wij informeerden er ook hier naar. In precies dezelfde sociale positie als de Spaansch-Hollandsche consul zijn er twee Hollanders gevestigd, concurrenten dus van hun consul door wien ze in hun zaken slechts gehandicapt worden. Schrijver dezes weet daar uit ervaring iets van af. Toen hij jaren geleden een andere Spaansche havenstad den Spaansch-Hollandschen consul schreef om adressen van handelshuizen waar hij zijn diensten als volontair zou kunnen aanbieden, kreeg hij een heele lijst Engelsche en Fransche handelshuizen doch niet het eenige Hollandsche, dat hem langs anderen weg opgegeven werd en waar hij werkzaam was: het bleek een concurrent van den consul te wezen! - Maar a Dioss Spanje. Zij het dan ook een dag te laat (opgehouden in den Atlantischen Oceaan door H. M. S. "Comwall") is de "Gelria" binnengeloopen en,
2040 deugdelijk voorzien van ons passagebiljet, dat, 130 à 120% duurder is dan in gewone tijden gaan wij het moederland tegemoet.

EGYPTE.

Engeland en de Khedive.

2045 FRANKFORT a/d. Main, 30 Sept. (Bijzondere dienst van W. B.) De correspondent van de "Frankf. Ztg." te Konstantinopel verneemt uit de onmiddellijke omgeving van den Khedive: In een hem gisteren toegestane audiëntie richtte de Engelsche gezant tot den Khedive namens de regeering te Londen den categorischen eisch, zijn verblijf in Konstantinopel onmiddellijk te eindigen; de Engelsche regeering stelt een residentie
2050 in Napels, Palermo of Florence ter beschikking van Z. H. De reis daarheen moet echter over zee worden afgelegd. De Khedive antwoordde: "Dat hij geene bevelen van Engeland behoeft te ontvangen". De gezant verliet, na dit antwoord, dat geenerlei twijfel kan doen ontstaan, en waarvan de besliste vorm niet verwacht werd, eenigszins verlegen de audiëntie.

2055

BEURS EN NIJVERHEID.

Bank van Huydecoper & Van Dielen te Utrecht.

2060 Men verzoekt ons de aandacht er op te vestigen, dat tot directeur van bovengenoemde instelling benoemd is de heer A. B. van Ketel en niet A. B. A. Ketel, zooals gemeld was.

De Londensche geldmarkt.

2065 Het naderend einde van het moratorium heeft aanleiding gegeven tot omvangrijke disconteeringen bij de Engelsche Bank, teneinde nog gebruik te kunnen maken van de faciliteit dat de door deze instelling genomen pro-moratorium wissels bij verval geheraccepteerd mogen worden, indien zij niet op tijd kunnen worden voldaan. Intusschen bestaat in financieele kringen te Londen groote ontstemming over de voorgenomen opheffing van het wisselmoratorium op 4 October, daar men meent dat dit besluit niet tijdig genoeg is bekend gemaakt, zoodat de handel niet voldoende
2070 gelegenheid heeft gehad zich op den nieuwen toestand voor te bereiden. In regeeringskringen schijnt deze critiek indruk te hebben gemaakt en het heet thans, dat het wisselmoratorium toch nog zal worden verlengd, vermoedelijk tot 15 October. In verband met de omvangrijke disconteeringen bij de Engelsche Bank zijn de geldkoersen op de open markt, ondanks de behoeften bij de maandwisseling gedaald. In
2075 het begin dezer week noteerde 3 m. disconto te Londen 3 1/8%, 4 m. 3 3/8-3 1/2, 6 m. 3 5/8%. Octoberwissels werden à 2 11/16% geplaatst. Novemberwissels à 2 7/8%, Decemberwissels à 3%. Call money is à 1 1/2-2 1/2% verkrijgbaar. Het trekt te Londen de aandacht, dat de wisselkoers op Amsterdam zich zoo sterk ten nadeele van Engeland beweegt, in tegenstelling met alle andere wisselkoersen. In sommige Engelsche bladen
2080 wordt de, overigens door niets gestaafde veronderstelling, uitgesproken dat goederentransacties voor Duitsche rekening via Nederland hieraan niet vreemd zouden zijn.

Ontvangsten der Engelsche schatkist.

2085 LONDEN, 30 Sept. (Reuter). De ontvangsten der Britsche schatkist bedroegen in het derde kwartaal van 1914 £35.681.283, dat is een vermindering met £6.750.516 tegenover dezelfde periode van verleden jaar. Voor de eerste negen maanden bedraagt de teruggang echter slechts £2.730.731.

De Engelsche Staatsinkomsten.

2090 LONDEN, 30 Sept. (Reuter). De Staatsinkomsten over het afgelopen trimester bedragen

meer dan 35.681.283 pond sterling, wat een vermindering beteekent van 6.750.516 pond vergeleken bij hetzelfde trimester in 1913. De inkomsten van de 9 maanden van het jaar wijzen slechts op een vermindering van £2.730.731.

2095

Het geldelijk verkeer met het buitenland.

WEENEN, 30 Sept. (W. B.) De Oostenrijksche Exportvereeniging heeft van een aantal leden de mededeeling ontvangen, dat zij in het buitenland over uitstaande gelden, zelfs over bedragen bij een bank, beschikken, die bij gebrek aan wissels op buitenlandsche plaatsen of om andere redenen van technischen aard niet uitbetaald kunnen worden. Daar kooplieden, die bedragen aan het buitenland schuldig zijn, om dezelfde redenen niet kunnen betalen, heeft de Exportvereeniging het compensatieverkeer op zich genomen, ten einde moeilijkheden in het geldelijk verkeer met het buitenland uit den weg te ruimen.

2100

2105